

VÁRPALOTA VÁROS ÚJ TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK

V. TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

VÉLEMÉNYEZÉSI TERVDOKUMENTÁCIÓ

MEGBÍZÓ:

VÁRPALOTA VÁROS ÖNKORMÁNYZATA
8100 VÁRPALOTA, GÁRDONYI GÉZA U. 39.

2018. december

VÁRPALOTA VÁROS ÚJ TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK

Dokumentációk:

I. MEGALAPOZÓ VIZSGÁLATOK KIEGÉSZÍTÉSE

II. TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERV

III. HELYI ÉPÍTÉSI SZABÁLYZAT

IV. ALÁTÁMASZTÓ JAVASLATOK

V. TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

VI. KÖRNYEZETI ÉRTÉKEK

2018. december

VÁRPALOTA VÁROS ÚJ TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK

V. TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

VÉLEMÉNYEZÉSI TERVDOKUMENTÁCIÓ

Megbízó:

VÁRPALOTA VÁROS ÖNKORMÁNYZATA
8100 VÁRPALOTA, GÁRDONYI GÉZA U. 39.

2018. december

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK TERVEZŐI:

Generáltervező

TÁJOLÓ-TERV Kft.
1147 Budapest, Rottenbiller u. 24. és
KÉSZ TERVEZŐ Kft.
1016 Budapest, Naphegy utca 26.

Településrendezés

TÁJOLÓ-TERV Kft.
1147 Budapest, Rottenbiller u. 24.
Auer Jolán vezető településtervező
településrendezési zöldfelületi
és tájrendező vezető tervező
TT/1, TK/1, TR 01-5003
Jaczenkó Judit vezető településtervező
településrendezési zöldfelületi
és tájrendező vezető tervező
TT/1, TK/1 01-5156
KÉSZ TERVEZŐ Kft.
1016 Budapest, Naphegy utca 26.
Zétényi Zsófia
vezető településtervező
TT/1 01-2407

Auer Jolán

Zétényi Zsófia

Tájrendezés, környezetvédelem, zöldfelület-rendezés

TÁJOLÓ-TERV Kft.
1147 Budapest, Rottenbiller u. 24.
Auer Jolán vezető településtervező
településrendezési zöldfelületi
és tájrendező vezető tervező
TT/1, TK/1, TR 01-5003
Jaczenkó Judit vezető településtervező
településrendezési zöldfelületi
és tájrendező vezető tervező
TT/1, TK/1 01-5156
'Sigmond Katalin
okl. tájépítésmérnök
Pisák Brigitta
okl. tájépítésmérnök

Auer Jolán

Jaczenkó Judit

Közlekedés

MOBIL CITY Mérnöki Tanácsadó Bt.
2131 GÖD, Bodza u. 2.
Dr. Macsinka Klára közlekedéstervező
KÉ-T, TRk-T/K1-d1

Macsinka Klára

Közmű

KÉSZ TERVEZŐ Kft.
1016 Budapest, Naphegy utca 26.
Bíró Attila
okl. építőmérnök
TE-T, TH-T, TV-T, VZ-T 01-2456
Hanczár Zsoltné
okl. gépészmérnök és községrendező szakmérnök
GO-T, TRe-T, TRh-T, TRv-T 01-2418

Bíró Attila
Hanczár Zsoltné

A TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNYT KÉSZÍTETTÉK:

Építészet
Pápai Építész Stúdió Kft.
8500 Pápa, Eötvös u. 24.
Mezei László okl. építészmérnök
TT/É 19-0006/07

Régészet
Archeo-Art Bt.
2119 Pécel Csíktarcsa u. 8.
Vágner Zsolt régész
osz: 459/2002
Dr. Türk Attila régész
szakértői szám 2.3.1/575-6/2005

TARTALOMJEGYZÉK

1	BEVEZETÉS	8
2	ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT	9
2.1	A település történeti, tájtörténeti leírása,	9
2.2	A település régészeti öröksége	15
2.3	A védett műemléki értékek	23
2.4	Védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és nyilvántartott régészeti lelőhelyek	26
2.5	A helyi jelentőségű védett vagy védelemre érdemes építészeti örökség	33
3	A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE	46
3.1	A településrendezés során tervezett változtatások ismertetése	46
3.2	A tervezett változtatások hatása a régészeti örökségre	55
3.3	Tervezett változások hatása a településre, a település- és tájszerkezetre	58
3.4	Tervezett változások hatása az értékleltárban épített örökségi értékekre	58
4	ÉRTÉKVÉDELMI TERV	59
4.1	Az épített környezet értéke megőrzéseinek megőrzése	59
4.2	A régészeti örökség megőrzése	59
5	NYILATKOZATOK	63

ELŐZMÉNYEK

Várpalota Város 32/2015. (III.26.) képviselő-testületi határozatában döntött a megváltozott jogszabályi környezet szerinti, a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet (továbbiakban: 314/2015 korm.rend) tartalmi követelményei szerinti új Településfejlesztési koncepció (továbbiakban: TFK), valamint új településrendezési eszközök (továbbiakban: TRE) készítéséről. A tervezési feladatok elvégzésére kiírt közbeszerzési pályázatot a TÁJOLÓ-TERV Kft.—KÉSZ Kft. Konzorcium nyerte el.

Várpalota Város 2015-ben fogadta el a 314/2015 korm.rend szerinti tartalommal készített Integrált Településfejlesztési Stratégiáját (ITS). Az ITS megalapozására 2015-ben a 314/2015 korm.rend szerinti tartalommal Megalapozó vizsgálat (MV) is készült, azonban nem azzal a részletettségével, amely a TRE készítéséhez szükséges.

Ezért a jelenleg készülő új TFK-hoz és az új TRE-höz a 2015-ben készített Megalapozó vizsgálatok kiegészítésre kerülnek az alábbiak szerint:

- a vizsgálati megállapítások aktualizálása szükséges,
- ahol a településrendezési eszközök készítéséhez részletesebb adatok szükségesek,
- az egyes adottságok térképi ábrázolása szükséges.

A TFK és TRE készítésével párhuzamosan, a településképp védelmére vonatkozó jogszabály-változások miatt elkészült Várpalota Településképi Arculati Kézikönyve (továbbiakban: TAK) és településképi rendelete (továbbiakban: TKR) is.

A Megalapozó vizsgálatokkal párhuzamosan készültek el a Települési Örökségvédelmi Hatástanulmány vizsgálati munkarészei is —aktualizálva az Értékleltárt is—, annak érdekében, hogy a TAK és TKR számára friss értékvizsgálat szolgálhasson alapul.

A megbízás keretében elkészülő tervezési feladatok az alábbi kötetekben kerültek/kerülnek dokumentálásra:

I. Megalapozó vizsgálatok kiegészítése

Településképi arculati kézikönyv — elfogadva 2017. december

Településképp-védelmi rendelet szakmai törzssanyaga — elfogadva 2017. december

Településfejlesztési koncepció — elfogadva 2016. március

II. Településszerkezeti terv

III. Helyi építési szabályzat

IV. Alátámasztó javaslatok

V. Települési örökségvédelmi hatástanulmány

VI. Környezeti értékelés

A TRE a 314/2012. (XI.8.) kormányrendelet szerinti ún. teljes eljárással kerül egyeztetésre.

Jelen tervdokumentáció

Várpalota város Településfejlesztési koncepció felülvizsgálata, településképi eszközök, új településrendezési eszközök készítése

V. TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY ÉS ÉRTÉKLELTÁR

C. VÉLEMÉNYEZÉSI TERVDOKUMENTÁCIÓ.

(A TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁR KÜLÖN KÖTETBEN KERÜLT DOKUMENTÁLÁSRA 2016. NOVEMBERÉBEN)

TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

1 BEVEZETÉS

A régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 83.§ (1) a) pontja rendelkezik arról, hogy Települési örökségvédelmi hatástanulmányt „a Kötv. 85/A. §-ában meghatározott esetekben a településfejlesztési koncepció vagy a településrendezési eszköz megalapozó vizsgálata keretében” kell elkészíteni. A kormányrendelet 14. melléklete tartalmazza a Települési örökségvédelmi hatástanulmány (továbbiakban: TÖHT) tartalmát. A kormányrendelet 83.§ (2)—(4) bekezdései pontosítják, hogy a TÖHT mely munkarészei készítendőek el, ha településfejlesztési koncepció, vagy ha településrendezési eszköz megalapozó vizsgálata keretében, ill. ha településképi rendelet védelmi előírásaihoz készült.

Várpalota város esetében egymást követő, folyamatos tervezés keretében került/kerül sor új településfejlesztési koncepció (TFK), új településképi eszközök (TAK és TKR) és új településrendezési eszközök (TRE: TSZT és HÉSZ) készítésére. A Települési örökségvédelmi értékleltár a jogszabályi előírásoknak megfelelően, a TFK készítésének idején már elkészült, megalapozta a TFK-ot, a TAK-ot és a TKR-et.

Jelen Települési Örökségvédelmi hatástanulmány és az értékleltár együttesen szolgálja az előbbiekben felsorolt településfejlesztési-, településrendezési- és településképi eszközök megalapozását, ill. a rendezés során tervezett változások hatáselemzését, és az értékvédelmi tervet. A Települési értékleltár külön kötetben került dokumentálásra

1.1 AZ ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLATNÁL FIGYELEMBE VETT, A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG RÉGÉSZETI VONATKOZÁSAIT ÉRINTŐ EGYES TÖRVÉNYEK, ÉS RENDELETEK, VALAMINT A VIZSGÁLAT MÓDSZERE

Az örökségvédelemmel, régészeti lelőhelyek védelmével kapcsolatos alapvető jogszabályok jegyzéke:

- A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény
- A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (továbbiakban Kötv.)
- A világörökségről szóló 2011. évi LXXVII. törvény
- 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról (a továbbiakban Korm. r.)
- Az örökségvédelmi bírságról szóló 191/2001. (X. 18.) Korm. r. (a továbbiakban Birs. rendelet)
- A régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló 439/2013. (XI. 20.) Korm. r.
- A muzeális intézményekben folytatható kutatásról szóló 47/2001 (III. 27.) Korm. r.

Egyéb, a kulturális örökségvédelem területét érintő jogszabályok:

- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény –, amely a földvárak es halmok (temetkezési helyek) védelméről is rendelkezik ld. 23. §
- Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény
- A bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény
- 273/2007. (X. 19.) Korm. r. a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról, különösen a 19. sz. melléklet
- 93/2012. (V. 10.) Korm. r. az utak építésének, forgalomba helyezésének és megszüntetésének engedélyezéséről

- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban Btk.)
- A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban Sztv.)

2 ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT

2.1 A TELEPÜLÉS TÖRTÉNETI, TÁJTÖRTÉNETI LEÍRÁSA,

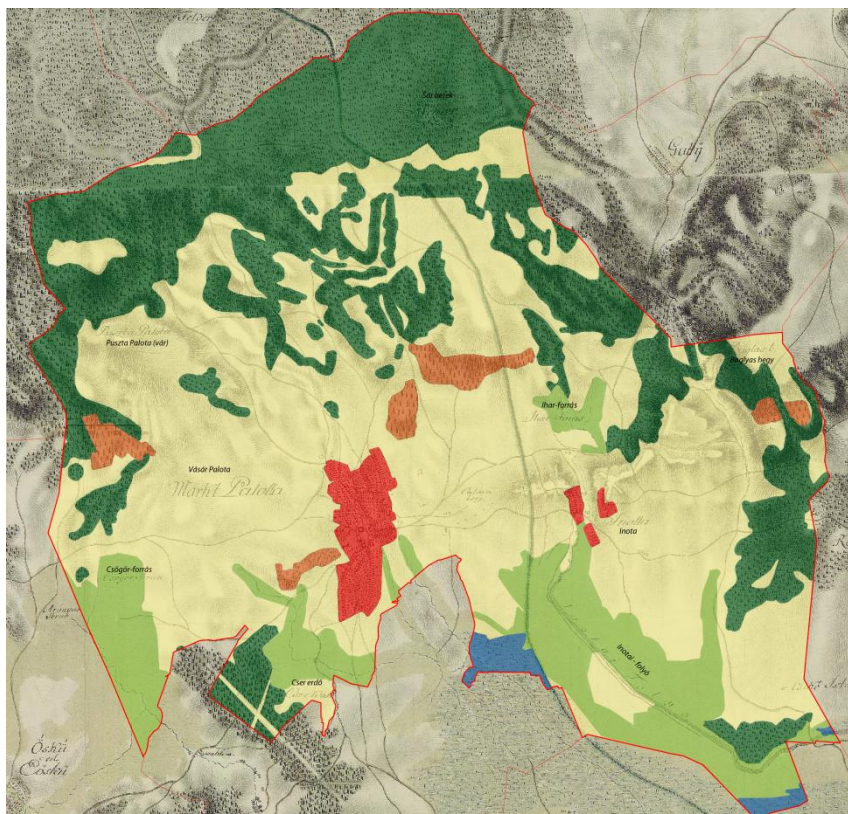
Várpalota a Bakony es a Sárrét találkozásánál, a Bakony hegység délkeleti nyúlványain, illetve a Sárrét síkságának északi peremén terül el. A terület domborzata délkelet fele a Tési-fennsíktól a Sárrét irányába erősen lejt. A varost dombokkal, hegyoldalakkal, es szurdokvölgyekkel tarkított kopár, sziklás, tipikusan karsztos táj öleli körbe. A 8-as számú úttól délre eső városrész fokozatosan ellaposodik, es csak néhány méterrel emelkedik a Sárrét szintje fölé. Az itt kialakult táj jellegzetes morfológiai elemei a bányászat következtében létrejött, kiterjedt vízfelülettel rendelkező, süllyedéssel kialakult bányatavak.

Várpalota területe már a neolitikum óta lakott hely. Számos nép leleteire bukkantak a város területén. A város kialakulásának és későbbi központi szerepének azonban egyik fő oka, hogy itt keresztete egymást több fontos, forgalmas kereskedő út. A város kialakulását első sorban tehát katonai és kereskedelmi okokra lehet visszavezetni. A főút már a római kor óta körülbelül ugyanezen a nyomvonalon létezik, Aquincumot (Óbudát) és Savariát (Szombathelyet) kötötte össze. (Jelenleg is a 8-as számú országos főút keresztülhalad a városon.) Ezt a fontos csomópontot kellett felügyelnie a város legrégebbi várának, Pusztapalotának, e köré épült ki később a középkorban jelentős mezőváros.

Az Újlakiak idején a vár és a város lendületes fejlődésnek indult. Bizonyos, hogy ebben az időszakban telepedtek le itt a ferences-rendi szerzetesek is. A város fejlődését 1533-ban a vár ostromlása törte meg. A pusztítás áldozatává vált a ferences kolostort is.

1543-ban Palota is végvár lett. A végvári harcok idejében település lakói elmenekültek a településről és a Bakonyban kerestek menedéket. 1687-ben végleg magyar kézre került a vár, ami a lakosság visszaszívargását vonzotta magával, ennek eredményeképp az 1700-as évekig 188 ház épült Palotán.

A település térképezése az első katonai felmérés során az 1783-84-es években készült. (lásd. 1. ábra) Jól látható a térképen Palota település és Inota is, melyek ekkor még közigazgatásilag külön településeket alkottak és kiterjedésük is jelentősen kisebb volt. Ezen a térképlapon a település neve Markt Palota. A közigazgatási terület északi részét nagyrészt erdők borítják, míg a déli területeken jellemző a gyakran vízállásos és mocsaras, nádas területek. A gyors ütemben növekvő népesség eltartásához kevés volt a megművelhető föld, az állatok számára pedig a legelő és a rét. Erre a problémára megoldást a várostól délre fekvő Sárrét – mocsaras, nádas területek – lecsapolása jelentette, mellyel új földeket szerezhettek. Fejér és Veszprém megye 1763-ban megbízta Böhm Ferenc vízépítő mérnököt, hogy készítse el a Sárrét szabályozásának tervét. Ez a terv lett az alapja a Sárrét és a Sárvíz későbbi rendezésének, amelynek első lépéseként a palotai határt érintő szakaszt rendezték az 1770-es évek elején. Inota és Palota között a két település lakói közös munkával ástak egy kanálist majd 1773-74-ben még két csatornát ástak Palotán: a fürdőkúti és a csákányhídi csatornákat. A lecsapolás eredményeként Palota határában 1098 katasztrális holddal növekedett a mezőgazdaságilag hasznosítható föld. A szántók és legelők mellett a település területén, több helyen szőlőültetvények is kialakultak, melyek mára zártkertes területekké formálódtak át.

Várpalota az I. katonai felmérésen ((forrás: tajertektar.hu; a térkép átszínezését a könnyebb értelmezhetőség érdekében a TÁJOLÓ-TERV KFT készítette)

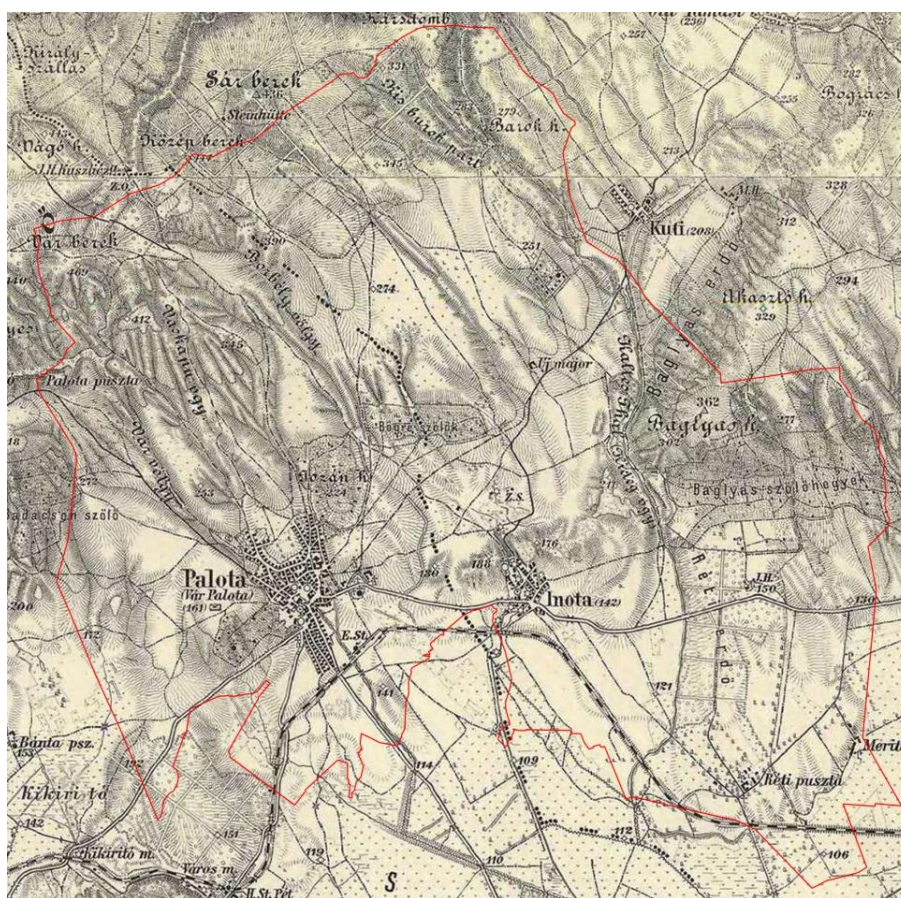

Várpalota az II. katonai felmérésen (forrás: tajertektar.hu)

A második katonai felmérés térképezése Várpalota területén 1846-47 között készült. (lásd 2. ábra) Ebben az időszakban az erdők kiterjedése növekedett, a szántók gyepek/legelők aránya jelentősen nem változott, a települések lakóterületének kismértékű növekedése figyelhető meg. Feltűnő azonban a korábban kialakult szőlőterületek növekedése, mely területek kisparcellás szerkezete a mai napig fennmaradt és a település légi felvételein is szépen ki rajzolódnak, szinte azonos kiterjedéssel. Az alábbi településrészek ma is zártkerti funkciót töltenek be: Badacsonyi szőlő (akkoriban Badacson), Józan-dűlő (akkoriban Jozan), Bögre-szőlők, Baglyasi szőlőhegy. Ezek a területek művelési ágak tekintetében ma már nagyon vegyes képet mutatnak. Az egykor kizárólag szőlőtermő helyeket ma már sokféleképp hasznosítják. Arányában ezen területek csaknem fele szántó, de jelentős a szőlők és gyümölcsösök aránya is. A fennmaradó telkek művelési ágai rét, legelő, vagy kert. A település lakóterületével nyugaton szomszédos Loncsos településrész szintén szőlő volt, mely mára – fekvéséből adódóan- lakóterületté alakult, megtartva a terület alakját, kiterjedését.

Az 1848-as forradalom után a jobbágyszabadítással Palota elvesztette oppidium jellegét, mezővárosi rangját és az ezzel járó kiváltságokat. E kiváltságokat később az sem kárpótolta, hogy Palota 1858-ban ismét városi rangot kapott valamint 1861-1870 között pedig járási is székhely volt (a valóságban ezt a szerepét sosem töltötte be). A település gazdasági hanyatlásnak indult, az addig ipari és kereskedelmi központ a vasutak kiépítése után nehezebben megközelíthetővé vált, mint a közeli megyeszékhelyek, ami tovább rontotta gazdasága helyzetét. A város hanyatlását példázza, hogy 1905-ben ismét nagyközséggé fokozták vissza.

1882-ben készült el a település területén a harmadik katonai felmérés. (lásd. 3. ábra) Ez a térkép nem mutat lényegi változást sem a területhasználat, sem a településszerkezet tekintetében az előző térképezéshez képest.

Várpalota az III. katonai felmérésen (forrás: tajertektar.hu)

Az amúgy is sorvadó település a II. világháborút is megsínylette. Várpalotát több súlyos bombatámadás is érte, mely egész utcasorokat tett a földdel egyenlővé. A harcok csak 1945.

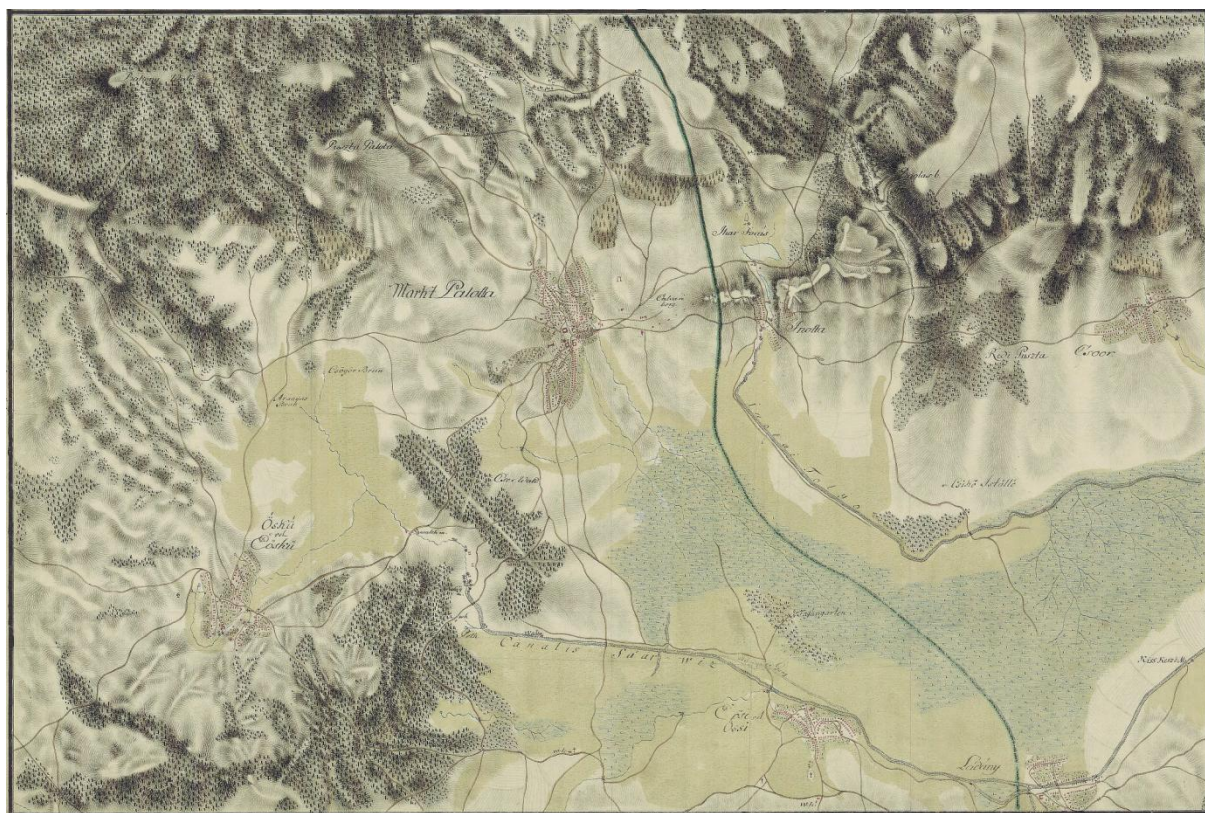
március 21-én ültek el a településen végleg. Várpalota házainak a 70%-a sérült meg súlyosan, vagy pusztult el.

A háború után azonban a várpalotai lakosság nagy energiával kezdett hozzá a romok eltakarításának, illetve a lakóházak újjáépítésének. Az újjáépítések először a Rákosi-telepen (ma: Rákóczi-telep) indultak meg, ahol 1949-ig 122 kertes bányászház készült el, egy iskola és egy napközi otthon. A szocialista iparosítás során az itteni szénbányászatra építve szerettek volna létrehozni a várpalotai medencében egy iparközpontot. Az új üzemek helyét Inota határában jelölték ki. Ennek érdekében 1951. szeptember 21-én megjelent egy belügyminiszteri rendelet, mely Várpalota, Inota és Pét településeket közigazgatásilag egyesítette egy várossá. A szocialista város építése érdekében azonban rengeteg műemléket, vagy műemlék jellegű épületet bontottak le. A városrendezési tervet Korompay György és munkatársai készítették el. A régi szegényes falu helyén a szó valódi értelmében új város született, amely régi múltjához hasonlóan ismét az egész környék központjává vált. Veszprém megye összes ipari termelésnek mintegy egyharmadát a várpalotai iparmedence adta. A nehézipar ésszerűtlen gyors fejlesztése azonban negatív hatást gyakorolt a városképre. A korábbi klasszikus városfejlődés ismérveit teljesen figyelmen kívül hagyva alakította át a település arculatát.

A megerősödött nehézipar a rendszerváltás után azonban nem bizonyult életképesnek. A pétfürdői városrész vegyipari üzemét a Péti Nitrogénműveket az állami tulajdonos felszámolta, bezárták a szénbányát és a hőerőművet is. Ezek nélkül a megmaradt alumíniumkohó egyedül nem volt képes fellendülést hozni a város életében.

A nagymértékű iparosodás a környezet minőségének jelentős leromlásához vezetett. Ezen a területen előrelépés a Japán Császárság támogatásával kezdődött meg. Megvalósult az ún. japán program, melynek célja az iparfejlesztés káros hatásainak felszámolása volt a lakosság érdekében. 1998 végére Várpalota város összes belterületi telkén elérhetővé vált az egészséges ivóvíz, a teljes körű csatornázottság, valamint az épületek teljes körű hőellátása. 1997. október 1-jén a pétfürdői városrész Várpalotától elválva önálló községgé alakul Pétfürdő néven.

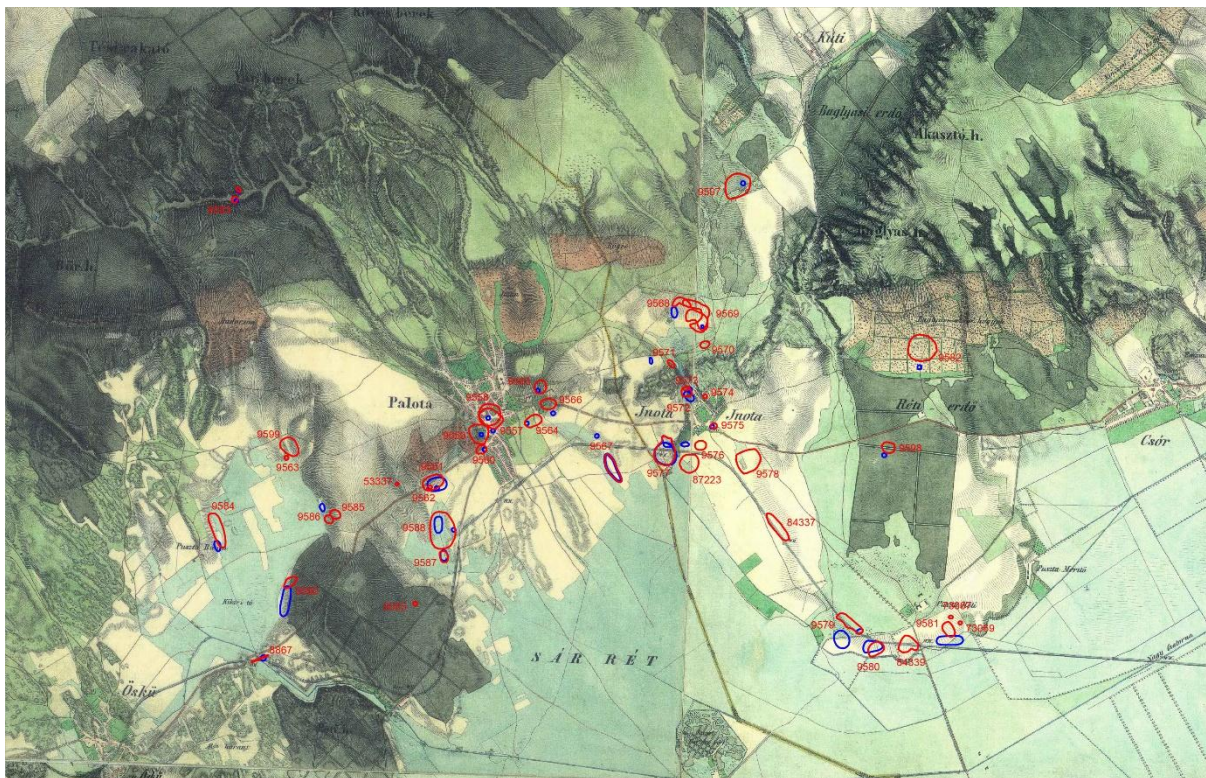
Részlet az I. katonai felmérésből Colonne X. Sectio 20. (1783)

Felhasznált irodalom:

- Várpalota város integrált településfejlesztési stratégiája, I. Megalapozó vizsgálat — KD-ITS konzorcium, Budapest, 2015
- Várpalota településtörténete, kialakulása a helytörténeti szakirodalom alapján — Tamás Szilvia
- Könczöl Imre – Várpalota rövid története
(<http://www.mek.oszk.hu/02100/02168/html/konczol3.htm>)

2.2 A TELEPÜLÉS RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGE

A település területén az 1980-as évek elején végeztek szisztematikus terepbejárás alapján kutatókat a Magyar Régészeti Topográfia 2. kötetének készítése kapcsán. 2005-ben ennek revíziója során újabb topográfiai kutatásokra került sor. Ezen felül néhány esetben terv-átadásra, kisebb leletmentésekre, helyszíni szemlékre került sor. Az M8-as főút és a vasút-vonal beruházásai kapcsán jelentősebb megelőző feltárásokra került sor a közelmúltban. A topográfiai kutatások jelenleg csak korlátozottan végezhetőek mert a külterület fedetlen részei többségében gyepes, nehezen vizsgálható területek.

Várpalota nyilvántartott régészeti lelőhelyei a 2. Katonai felmérésen

2.2.1 Őskor

A város területét az újkőkortól kezdve lakták különböző népekké. Terepbejárások és építkezések kapcsán a szórványos emlékek mellett 4 esetben figyelt meg újkőkori településekre utaló leleteket. Az Unió-homokbányában 1963 során Bóna István késő-újkőkori a Lengyeli kultúrához köthető település emlékeit tárta fel. Ugyanitt egy késő-réz-kori, a Badeni-kultúra népeiségehez köthető település maradványai kerültek elő 1937-ben Faller Jenő által. A Sár-víz mocsarai mellett, valamint a Tó-fő-rét közelében kisebb kora és késő-bronz-kori településekre utaló leleteket gyűjtöttek. A Tó-fő-rét közelében, a Mandulásban a kora-vaskori Hallstatt-kultúra telepére utaló leletek, Várpalota és Inota egy-egy területén, pedig késő-vaskori települések helyét jelző emlékek kerültek elő. Loncsoson egy szőlőben kelta állatalkos faragott követ találtak 1937-ben.

2.2.2 Római-kor

A város vonzó, kissé mediterrán adottságainak köszönhető, hogy itt is hét esetben figyeltek meg településre utaló leleteket. Emellett Tábormező és a Hősi emlékmű lelőhelyeken esetleg villagazdaságokra utaló kőépületek maradványait mérte fel Laczkó Dezső a 20. század elején. Hasonló épületet figyeltek meg terepbejárások során Inotán a Tófüi-dűlőben. Inotán a vasútvonaltól délre található római sírmező területén kettő halomsír maradt fenn. Ugyanitt 2014-2015 folyamán az M8-as út építése során feltárássra került a temető jelentős része benne kőből épített, kőplasztikával díszített sírkamrával. Előkerült egy épített emlék is, amelynek ismeretlen a funkciója. A mélyen alapozott, festett falú épület körüli falon belül található egy másik, hamvasztásos temetkezésre használt épület, valamint egy szabályos négyzet alaprajzú, pódiumszerű építmény is.

2.2.3 Népvándorlás-kor

A korszak első feléből a rejtélyes várpalotai hun üst mellett elsősorban langobard - germán, és avar temetők maradtak fent.

Az Unió-homokbánya területén 1933-ban Rhé Gyula egy germán langobard temető 32 sírját tárta fel, melynek emlékeit a szakirodalom Várpalota-kultur-ként ismeri. A Kastély-domb mellett a Gimnázium és a Szűts fatelep területén négy külön helyen egy nagyobb kiterjedésű késő-avar temető részleteit tárták fel. Bánta-pusztán Dax Margit 1970-es években egy avar temetőt tárt fel. Az Unió-homokbányában Bóna István egy kisebb avar temető bolygatott sírjait figyelte meg.

2.2.4 Honfoglalás-kor és kora Árpád-kor

A Semmelweis utcában Perémi Ágota egy fontos honfoglalás-kori temetőt tárt fel. A Kálvária-temető területé kettő darab bolygatott sír került elő. Honfoglalás-kori megtelepedésekre utal két lelőhely is, valamint egy szórványos sír, melyek közül egy esetben vaskohászat nyomai is előkerültek. Az Unió-homokbánya területén honfoglalás-kori és kora-Árpád-kori település veremházai és vaskohói kerültek elő, melyek maradványait a Középkori Szénhely falu és annak előzményével azonosítottak. A Mandulásban kisebb mennyiségben hasonló korú településre utaló felszíni leleteket gyűjtöttek, melyet a középkori Inota előzményével azonosítanak.

2.2.5 Középkor

A település területén 2 álló középkori vár található. A belterület központjában áll a késő-középkori Thury-vár, a külterület ÉNy-i felében a Bakony erdejében található az Árpád-kori eredetű Pusztapalota. A 15. században épített, majd a 16. században átépített késő-középkori vár eredete egyértelmű, jól kutatott. A Várvölgyben, a Pusztapalota lelőhelyen jegyzett vár eredete ezzel szemben sokkal izgalmasabb. A korai Palota település várának helye kapcsán eltérő vélemények fogalmazódtak meg a különféle szakirodalmakban. Dornyai Béla 1927-ben a várat a középkori forrásokban említett Bátorkő várával azonosította. Nem sokkal később 1936-ban Faller Jenő a belterületen, a Kastély-domb területén egy nagyméretű kőfalat talált 1,5 méter mélységben, melyet Bátorkő várának maradványaival azonosított. Ezt vették át az MRT szerzői 1969-ben, akik rámutattak arra, hogy egy 1326-os oklevélben Bátorkő Tikolfölde területén állt. Ezzel szemben Dornyai Béla nyomdokán később Könczöl Imre 1984-ben Bátorkőt a Pusztapalotán álló rommal azonosította. Ennek egyértelmű meghatározásához további régészeti kutatás szükséges. Már csak amiatt is mert többekben felmerült, hogy a Kastély-dombon Füller által megtalált falak esetleg egy római erődítmény részei lehettek.

A város főterén három oldalról enyhén emelkedő dombokkal határolt, korábbi vizenyős lapály szélén épített szabályos négysaroktornyos vár. A várban az 1960-as években került sor először műemléki kutatást, melyről Gergelyffy András számolt be. Az 1980-as évek végén László Csaba végzett kisebb szondázó kutatásokat. Palota település első említése 1397-ből ismert, többek között ez alapján feltételezik egy korai 14. századi udvarház meglétét. 1409-

ben az Újlaki család birtokához tartozó Bátorkő várnagya Keszi Balázs egyben Palota udvarnagya is. Első alkalommal 1445-ben említik castrumként az 1439-1445 között engedély nélkül épített várak között. Ettől fogva Bátorkővel együtt folyamatosan várként említik mindkettő erősséget. Az Újlaki család kihalása után 1524-től Máza László, majd Szapolyai János király birtoka.

Gergelyffy András kutatásai szerint a vár előzményét jelentő korai udvarház a 14. században épült és legalább három, egymástól különálló épületből állott. A vár 1440 és 1445 között épült fel, korábbi előzményei. Az épület keleti szárnyában azonosította a 14. századi észak-déli irányú, több helyiségű egyszintes udvarház falait, melynek nyugati homlokzata kváderfestésű volt. A 15. század végén készülhetett el a reneszánsz udvari homlokzat. Ekkor készülhetett kívülről az épületszárnyakhoz másodlagosan emelt sűrű támpillérsor, valamint a kikövezett külső védművek. A nagyméretű déli kapu, valamint az előtte húzódó széles vizesárok a 16. században épültek. A 16. század második feléig számos korszerűsítés történt, megerősítették a várfalakat is, azt követően, hogy 1533-ban elértek ide a katonai összecsapások. Számos esetben elfoglalták a várat a törökök, így rövidebb időszakokra, 1543-ban, majd 1549-ben, 1593 és 1598 között, 1608–1614-ig, 1628–1660, majd legutoljára 1669–1687 között. Korábban a birtokosai az Újlaki család volt, később 1537 és 1558 között a Podmaniczky családhoz tartozott. A visszafoglaló háborút követően királyi tulajdon olt, 1650-től a Zichy család tulajdona lett

A mai Várpalotától északnyugati irányba húzódó Vár-völgy törésénél, egy sziklacsúcson állnak az Árpád-kori eredetű vár háromemeletes lakótoronyának maradványai. A területről 1955-ben sok kerámiatöredéket gyűjtöttek össze. A lelőhelyet az oklevelek már a 14. században említették, és korábban többen Bátorkő-vel azonosították azt. A várban román és gótikus építési elemek is megfigyelhetők voltak. A lakótorony É-i fala kb. 8-10 m magasán, viszonylag épen maradt meg. A vár átmérője nem lehetett nagyobb 25-30 méternél, egy lakótoronyból és egy egyszerű körfalazatból állhatott, esetleg egy-két bástyával. A vár egy völgyben álló szirtre épült, K-i és Ny-i falakból is megmaradt egy-egy szakasz. A lakótorony valószínűleg kétszintes lehetett, ÉNy-i oldalán egy támpillér, vagy bástya maradványai is láthatók. Némely falrészleten javítások nyomai látszanak, ezek elég feltűnően eltérnek az eredeti részekről. A váromot csak turistautakon lehet megközelíteni, az időjárás és esetleges vandalizmus veszélyeztetheti.

Palota település a középkorban hosszasan mezővárosként is működött a vár körül, melynek emlékei csak apró töredékekben kerültek elő eddig. A várban működő kápolna és a mai temetőben található ferences kolostor mellett más egyházi intézményét nem ismerjük.

A középkori város legjelentősebb régészeti emléke a fent említett várak mellett a mezőváros K-i szélét jelző ferences kolostor. A temető területén és annak környezetében Laczkó Dezső az Inotára vezető út mellett a római temető és a szénbánya felé húzódó falmaradványokat észlelt. A lelőhelyen Polgár I, majd Faller J. folytatott feltárásokat. Az 1456-ban alapított ferences kolostor maradványai gótikus stílusúak voltak. A kolostor az 1747-es Canonica Visitációban Pusztaklastrom néven szerepeltek a romok. A kolostort 1440 körül alapíthatta Újlaki Miklós, azonban 1543-ban már elhagyatott volt, ugyanis 1533-ban Várpalota ostromakor feldúlták, s ezt követően már csak 13 szerzetes maradt ott.

A lelőhely a Szent István út déli oldalán lévő temető területére esik. A temető déli részén felismerhető az alábányászás miatt beszakadt rész, itt jelenleg mintegy 1-1,5 hektárnyi gázos, erős aljnövényzetű erdő található. A terület nem járható, a sírok közötti rész füvesített. A sírok földjében középkori kerámiát láttak, a ferences kolostorra utaló nyomok nem voltak megfigyelhetők. A lelőhelyet nem veszélyezteti semmi.

A mezőváros körül a mai Várpalota területén még 7 db. kisebb falusi település is élt. Ezek közül négynek a nevét is ismerjük, mint Tikolfölde (Tikolülése), Inota, Réti, Szénhely (Zehel). A belterület Ny-i felében, a 8-as főút déli oldalán 1935-ben Faller Jenő és Rhé Gyula egy Árpád-kori templom maradványait tárták fel, mely körül 11-12. századi sírok és egy 15. századi csontkamra került elő. Az út északi oldalán, pedig a középkori település leleteit figyelték

meg. Ezt a feltárók a középkori Zenyl-Széhely faluval, az MRT szerzői, pedig inkább a Tikolfölde településsel azonosították. Az MRT szerzői ezzel szemben a középkori Széhely falut a fennmaradt helynév alapján az ettől nem messze délre fekvő lelőhellyel azonosították. A középkori Inota település központjának helyét jól mutatja a mai temetőben fennmaradt gótikus szentéllyel és kifestéssel rendelkező római-katolikus templom. A mai belterület beépítettsége miatt a középkori település szerkezetét és pontos kiterjedését nem ismerjük. Azonban a temetőtől délre, a belterületen, a vasútállomásnál előkerült leletek arra engednek következtetni, hogy az újkori település helyel-közzel a középkori területén épület újjá a török hódoltság után. A Réti-pusztától délre, terepbejárások során megfigyelt településrészek a késő-középkori forrásokban említett Réti-possessio-val azonosíthatók. A középkori települések az állandó hadi cselekményeknek köszönhetően legkésőbb a 16. század végére elpusztultak.

Felhasznált irodalom:

- Antal József: Várpalota várai, kézirat, 2009. (forrás: www.varak.hu)
- Darnay Dornyai Béla : Bakony 107-109/Bp.1927
- Éri I.,Kelemen M.,Németh P.,Torma I.: Magyarország Régészeti Topográfiája Bp 1969.
- Faller Jenő Hol feküdt Bátorkő vára /Veszprém 1936
- Gergelyffy András: A várpalotai vár építési korszakai I. In: Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 6. 259-278.
- Gergelyffy András: Palota és Castrum Palota. In: Műemlékvédelem V. Bp. 125-145.
- Gergelyffy András: A várpalotai vár építési korszakai II. In: Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 11. 243-249.
- Gergelyffy András: Várpalota. In: Várépítészettünk. (Főszerk: Gerő László) Bp. 282-287.
- Könczöl Imre: Várpalota rövid története /Bp 1988
- László Csaba: Újabb kutatások a várpalotai várban. In: Castrum bene. 2. 1990. 183-192.
- S. Perémi Ágota:Honfoglaláskori leletek Veszprém megyében : előzetes jelentés "Honfoglaláskori leletek Veszprém megyében" keresése címként. A Veszprém megyei múzeumok közleményei. - (1986) 18. , p. 115-133
- S. Perémi Ágota: A Várpalota-Semmelweis utcai honfoglaláskori köznépi temető In: "Együtt a Kárpát-Medencében" Lengvári István (szerk.) A népvándorlaskor fiatal kutatóinak VII. összejövedele Pécs 2001, 157-214.

Helyreállított római-kori halomsír Inotán

Inota, római-kori sír 2014 augusztus, feltárás közben

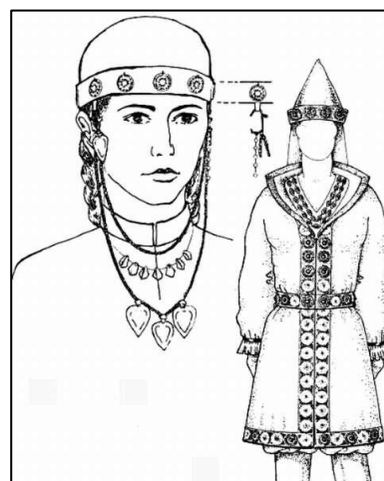
2015 tavaszán a feltárás végeztével

Inota római épület feltárása 2015-ben

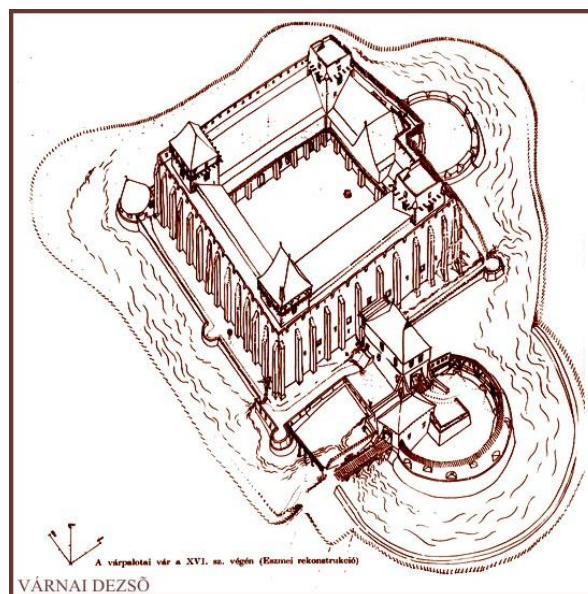
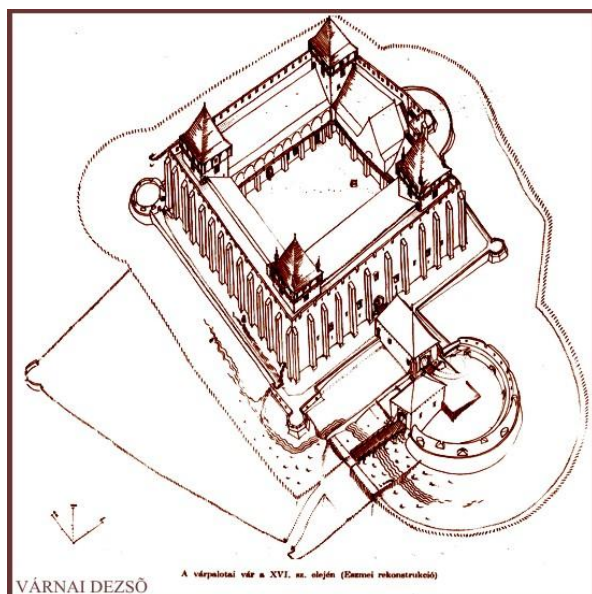
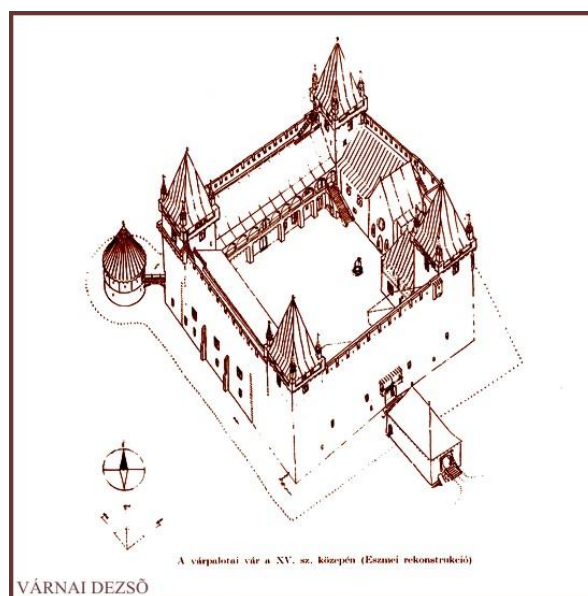
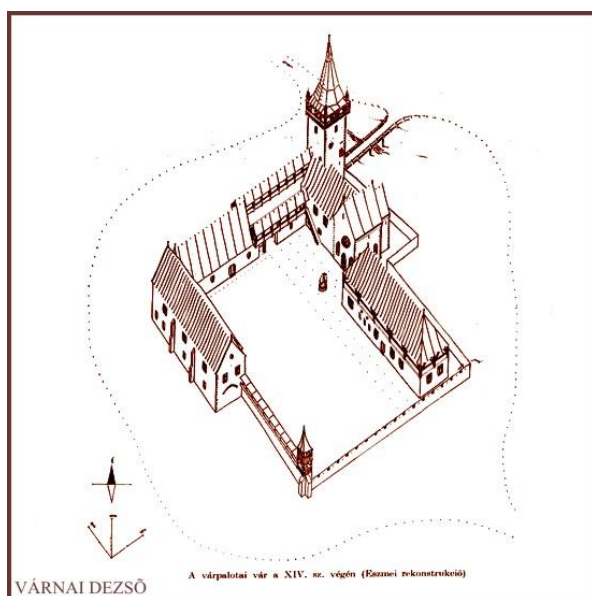
Langobard baktreaták az Unió-homokbányából

Várpalotai honfoglaló nő viselete

A Thury-Hédervári vár jelenlegi állapota

A várpalotai vár építéstörténeti fázisainak rekonstrukciója Várnai Dezső által

Szakonyi Balázs rekonstrukciója a vár 1569-es állapotáról

14. sz. végei udvarház, Fodor Zsolt rekonstrukciója

15. századi vár, Fodor Zsolt rekonstrukciója

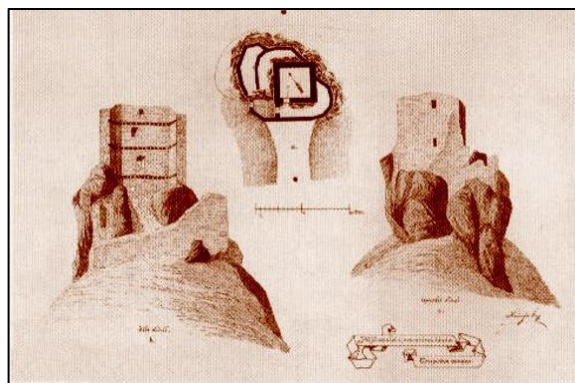
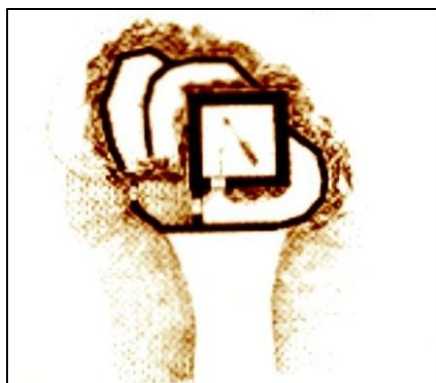
16. századi vár, Fodor Zsolt rekonstrukciója

16. századi várudvar, Fodor Zsolt rekonstrukciója

Puszta Palota várának jelenlegi állapota

Könyöki József felmérései

Pusztapalota a 14. században (Bátorkőként közzétéve), Fodor Zsolt rekonstrukciói

Inotai temetőkápolna gótikus részletekkel

2.3 A VÉDETT MŰEMLÉKI ÉRTÉKEK

2.3.1 A világörökségi és a világörökségi várományos helyszínek és területek

Várpalota városában nem található világörökségi és világörökségi várományos helyszín ill. terület.

2.3.2 Az országos építészeti örökség elemei

Várpalota város közigazgatási területén az alábbi országos védelem alatt álló műemlékek és műemléki környezetük nyilvántartottak:

2.1.1.1. Műemlékek

MŰEMLÉK neve	Műemlék címe	Törzs-szám	Azono sító	Védési ügyiratok	Érintett helyrajzi számok
Lakóház	Árpád u. 31.	4895	10577		719
Parasztház	Árpád u. 33.	4896	10578		718
Református templom	Batsányi u.	4897	10579	863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM, 14297/1960. ÉM[-MM]	59
Vár	Szabadság tér	4898	10584	863-0246/1952. KM	1
R.k.templom	Szabadság tér	4899	10583	863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	175
R. k. templom	(Inota) Ber-csényi u.	4900	10580	3658/1967. OMF	3666/1
Lakóház	Jókai utca 15.	4901	10581	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	69/5
Kastély	Kastélydomb utca	4902	10572	1600-17/1951. KM, 863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	185/40, 185/41, 185/42, 185/10, 185/11, 185/12, 185/13, 185/15, 185/17, 185/18, 185/2, 185/20, 185/24, 185/25, 185/26, 185/27, 185/28, 185/29, 185/3, 185/30, 185/4, 185/6, 185/8,
Várrom	Pusztá palota /Ó-Palota/	4904	10573	1600-17/1951. KM, 863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	090/1
Sz. Flórián-szobor	Szabadság tér 1.	4905	10585		1
Zsinagóga	Szent István út 3.	4906	10586	1600-17/1951. KM, 863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	152/3
Zichy-kápolna	Szent István út	4907	10587	863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	3243
Zichy Ferdi-nánd és Bar-bara síremléke	Szent István út	4908	10588		3243
Evangélikus templom	Thury György tér 63.	4909	10589	863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM, 14297/1960. ÉM[-MM]	21
Földszintes lakóház	Thury Gy. tér 6.	4910	10590	863-0246/1952. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM, 14297/1960. ÉM[-MM]	22/1
Parasztház	Zichy u. 3 .	8848	10593		3003
lakóház /volt ispotály	Árpád u. 19.	10184	10576		743/1, 743/2

MŰEMLÉK neve	Műemlék címe	Törzs-szám	Azono sító	Védési ügyiratok	Érintett helyrajzi számok
Művelődési ház	Fehérvári út	11411	12398	9/2009. (III. 6.) OKM	4134/6
római kori halomsírok		11412	12234	9/2009. (III. 6.) OKM	0200/58, 0200/71, 0200/72, 0200/73, 0200/74, 0200/75, 0200/79, 0200/80, 0200/81, 0200/84, 0200/85, 0200/56, 0200/78

2.1.1.2. Műemléki környezetek

MŰEMLÉKI KÖRNYEZET neve	Törzs-szám	Azono sító	Érintett helyrajzi számok
Művelődési ház műemléki környezete	11411	12823	4143, 4141, 4140/4, 4140/3, 4140/2
Római kori halomsírok műemléki környezete	11412	12824	0200/68, 0200/62, 0200/61, 0200/87, 0200/86, 0200/60
Kastély ex-lege műemléki környezete	4902	20835	228/4, 228/3, 227/1, 226/4, 225, 224/1, 221, 213/16, 212, 206, 211, 205, 204/2, 195, 235/1, 235/2, 235/4, 235/6, 236, 187/1, 189/1, 229, 233, 296/4, 296/3, 295/2, 295/1, 294/1, 185/22, 293/1, 2835/4, 2835/3, 184, 180, 179, 178, 177, 176/3, 172/5, 2, 516/3, 186, 175, 1
Várrom ex-lege műemléki környezete	4904	25884	0189/3, 0189/2, 0189/4, 0118/17, 0117/2, 0118/16, 0117/1
Ref.templom ex-lege műemléki környezete	4897	25888	42, 44, 46, 51/4, 57/2, 58/2, 58/3, 58/4, 61, 68, 26/6, 69/13
R. k. templom ex-lege műemléki környezete	4900	25889	3667/6, 3667/7, 3666/2, 0144
Lakóház ex-lege műemléki környezete	4901	25890	68, 69/13, 26/1, 26/8
R.k.templom ex-lege műemléki környezete	4899	25891	185/4, 186, 516/3, 152/1, 154/5, 155/2, 155/3, 155/4, 172/5, 172/6, 174/2, 185/40, 185/41, 185/42, 187/1, 2, 24, 48, 51/3
Vár ex-lege műemléki környezete	4898	25892	517/13, 595/13, 595/10, 581, 150/8, 150/1, 152/1, 154/3, 154/4, 154/5, 155/3, 155/4, 187/1, 2, 24, 3/2, 38, 41, 45, 51/4, 516/3
Zsinagóga ex-lege műemléki környezete	4906	25894	107, 108, 142, 152/1, 152/2, 154/3, 154/4, 154/5, 155/4, 175, 37/2, 49, 51/3, 51/4, 516/3, 145, 147, 148/15
Zichy-kápolna ex-lege műemléki környezete	4907	25895	1327/4, 1327/5, 3222, 3223/245, 3236, 3350, 3351, 3335/1, 3248/1, 1327/6, 1329/1, 1389/3, 1389/2, 1329/6, 1327/7, 1437/1, 3223/139, 3223/140, 3223/141, 3223/142, 3223/143, 3223/144, 3223/145, 3223/146, 3223/147, 3223/148, 3223/149, 3223/150, 3223/151, 3223/152, 3223/153, 3242/7, 1327/3, 3349/26, 3349/27, 3285, 3309, 3317, 3345, 3346, 3348
Evangélikus templom ex-lege műem-	4909	25897	22/1, 22/2, 23, 24, 26/1, 26/8, 3/2,

MŰEMLÉKI KÖRNYEZET neve	Törzs-szám	Azono-sító	Érintett helyrajzi számok
léki környezete			580/1, 577/1
Földszintes lakóház ex-lege műem-léki környezete	4910	25899	1, 2, 21, 22/2, 24, 26/1, 26/8, 3/2, 38, 39, 41, 45, 48, 51/4, 577/1, 58/4, 580/1, 61, 26/4

2.1.1.3. Történeti jelentőségű kertek

- Zichy kastély kertje,
- Thury-vár parkja

2.4 VÉDETTÉ NYILVÁNÍTOTT RÉGÉSZETI LELŐHELYEK ÉS NYILVÁNTARTOTT RÉGÉSZETI LELŐHELYEK

A régészeti lelőhelyekről a Miniszterelnökség Kulturális Örökségvédelemért Felelős Helyettes Államtitkárság Nyilvántartási Hatósági Osztálya vezet közhiteles nyilvántartást. A jelen tanulmány a KÖHÁT az új településrendezési eszközökhöz, majd a Településképi arculati kézikönyvhöz kiadott adatszolgáltatás adatait felhasználva készült.

Várpalota közigazgatási területéről 43 darab azonosított régészeti lelőhelyről van közhiteles nyilvántartás. A Város közigazgatási területe, annak DNY-i felén megváltozott Pétfürdő leválásával. A Magyar Régészeti Topográfiában szereplő lelőhelyek közül 8 darab, valamint egy új lelőhely Pétfürdő területéhez tartozik. Ezek mellett ugyanakkor 8 darab új lelőhely is rögzítésre került Várpalota területén. A Forster Központ adatszolgáltatásában 28 darab lelőhely kettő darab lelőhely lehatárolással szerepel. Köszönhetően annak, hogy a korábban az MRT alapján rögzítésre került lelőhelyek lehatárolásai mellett a nyilvántartásba kerültek a revízióz során megfigyelt határok, valamint a korábbi hatástanulmányok lelőhelyei. A KÖH 2005 során elvégezte a település területén az MRT lelőhelyek terepbejárásán alapuló felülvizsgálatát, melynek során a lelőhelyek kiterjedése, leletanyaga pontosításra került. Ennek eredményei számos kisebb-nagyobb eltérést eredményeztek a korábbi ismeretekhez képest. A tervezés kapcsán a korábbi hatástanulmányok eredményei mellett elsősorban ezeket az adatokat vettük figyelembe.

azono-sító	név	Korszak	Jelenség	HRSZ
9557	Vár	késő közép-kor	vár	188, 187/2, 2, 190/2, 516/3, 186, 187/1, 3/2, 22/1, 38, 51/4, 37/3, 154/3, 154/5, 109, 126, 142, 148/19, 42, 41, 24, 155/2, 37/2, 45, 46, 48, 49, 107, 108, 154/4, 174/1, 152/1, 152/2, 155/3, 51/3, 174/2, 155/4, 173, 172/6, 172/5, 175, 1, 152/3
9558	Belterület	római kor késő közép-kor	település település	51/3, 37/3, 152/2, 174/1, 154/4, 51/4, 152/3, 49, 48, 46, 45, 37/2, 155/2, 44, 58/4, 58/2, 24, 58/3, 57/2, 42, 41, 39, 38, 22/1, 21, 190/2, 2, 188, 187/2, 175, 1, 516/3, 172/5, 186, 189/1, 187/1, 580/1, 22/2, 61, 59, 55, 154/3, 56, 154/5, 107, 142, 152/1, 155/3, 155/4, 174/2, 173, 172/7, 3/2, 172/4, 172/2, 171/6, 171/3, 171/5
9559	Kastély-domb	középkor	vár	185/30, 185/9, 185/8, 185/6, 185/28, 185/27, 185/32, 176/3, 185/29, 185/13, 185/10, 185/3, 185/25, 185/17, 185/15, 185/12, 185/11, 185/4, 185/2, 177, 176/2, 185/26, 180, 179, 178, 184, 185/18, 186, 175
9560	Gimnázium (Szüts-fatelep)	népvándorlás kor, avar	temető	2835/4, 2835/3, 183/4, 183/3, 184, 185/24, 183/1, 3221/5, 3221/4, 3221/3
9561	Loncsos	késő-vaskor,	szobor	2678, 2677, 2676, 2675, 2674, 2673,

azono- sító	név	Korszak	Jelenség	HRSZ
		kelta középkor	település	334, 336/2, 335, 327/24, 327/23, 327/22, 327/21, 327/20, 327/19, 327/18, 327/17, 326/3, 326/2, 378, 2684, 2683, 2682, 2681, 2680, 2679, 327/25, 327/16, 327/15, 327/14, 327/13, 327/12, 327/11, 327/10, 327/9, 327/8, 327/7, 327/6, 327/5, 327/4, 327/3, 327/2, 327/1, 326/1, 2668/3, 2685, 2672, 3221/2, 380, 381/1, 2654, 2668/2, 2569/2, 2569/1, 2570, 2655, 3221/3, 3221/4, 3221/5
9562	Loncsos II.	római kor középkor középkor	temető temető templom	2676, 2675, 2674, 2677, 3221/2, 2678, 2680, 2679, 2668/3, 2668/2, 2569/2, 2569/1, 2570, 3221/3, 3221/4, 3221/5
9563	Tábor-mező	római kor	épület	033/103
9564	Csilléskonyha	neolitikum késő közép- kor	település éremlelet	3223/261, 3223/260, 3223/258, 3223/259, 3224/15, 3224/14, 3224/13, 3224/17, 3224/16, 3224/11, 3224/12, 3224/10, 3223/257, 3224/1, 3224/2, 3224/7, 3224/6, 3224/8, 3224/3, 3224/5, 3224/4, 3224/9, 3223/262, 3223/264, 3223/263, 3223/244, 3223/238, 3223/228, 3223/227, 3223/226, 3223/225, 3223/224, 3223/223, 3223/222, 3223/221, 3223/220, 3223/219, 3223/218, 3223/217, 3223/216, 3223/215, 3223/214, 3223/213, 3223/212, 3223/203, 3223/202, 1468, 3223/237, 3223/236, 3223/235, 3223/234, 3223/233, 3223/232, 3223/231, 3223/230, 3223/93, 3223/134, 3223/132, 3223/24, 3223/23, 3223/20, 3223/13, 3223/123, 3223/122, 3223/96, 3223/95, 3223/94, 3223/92, 3223/91, 3221/4, 3221/5, 3221/3, 3223/90, 3223/89, 3223/25, 3223/22, 3223/21, 3223/19, 3223/18, 3223/17, 3223/16, 3223/15, 3223/14, 3223/12, 3223/256, 1463, 1437/5, 3218/52, 3217/3, 3216/2, 1460, 1437/4, 3222, 3223/245, 3223/88, 3223/136, 3223/26, 3223/11
9565	Kálvária	honfoglalás kor	temető	1325, 1327/5, 1327/3, 1326, 1324/2, 1299, 1324/1, 1300, 1298, 1291/1, 1327/4, 3266, 1329/4, 3349/27
9566	Temető (Régi klastrom alatti dűlő, Pusztaklastrom-dűlő)	neolitikum késő közép- kor késő közép- kor		3349/6, 3349/5, 3236, 3243, 3350, 3349/7, 3242/5, 3349/27, 3351
9567	Koldus-telek - Homokbánya	őskor római kor honfoglalás kor újkor	település temető temető település	0233/18, 0233/19, 0233/21, 0233/10, 0233/15, 3212/51
9568	Tófői-dűlő	római kor Árpád-kor	épület település	0139/10, 0138, 0139/8, 0139/11, 0129/6, 0129/7, 0129/8, 0142/1
9569	Tófői-dűlő II.	neolitikum Árpád-kor	bizonytalan lelet	0139/7, 0139/6, 0139/4, 0139/8, 0139/11, 0140

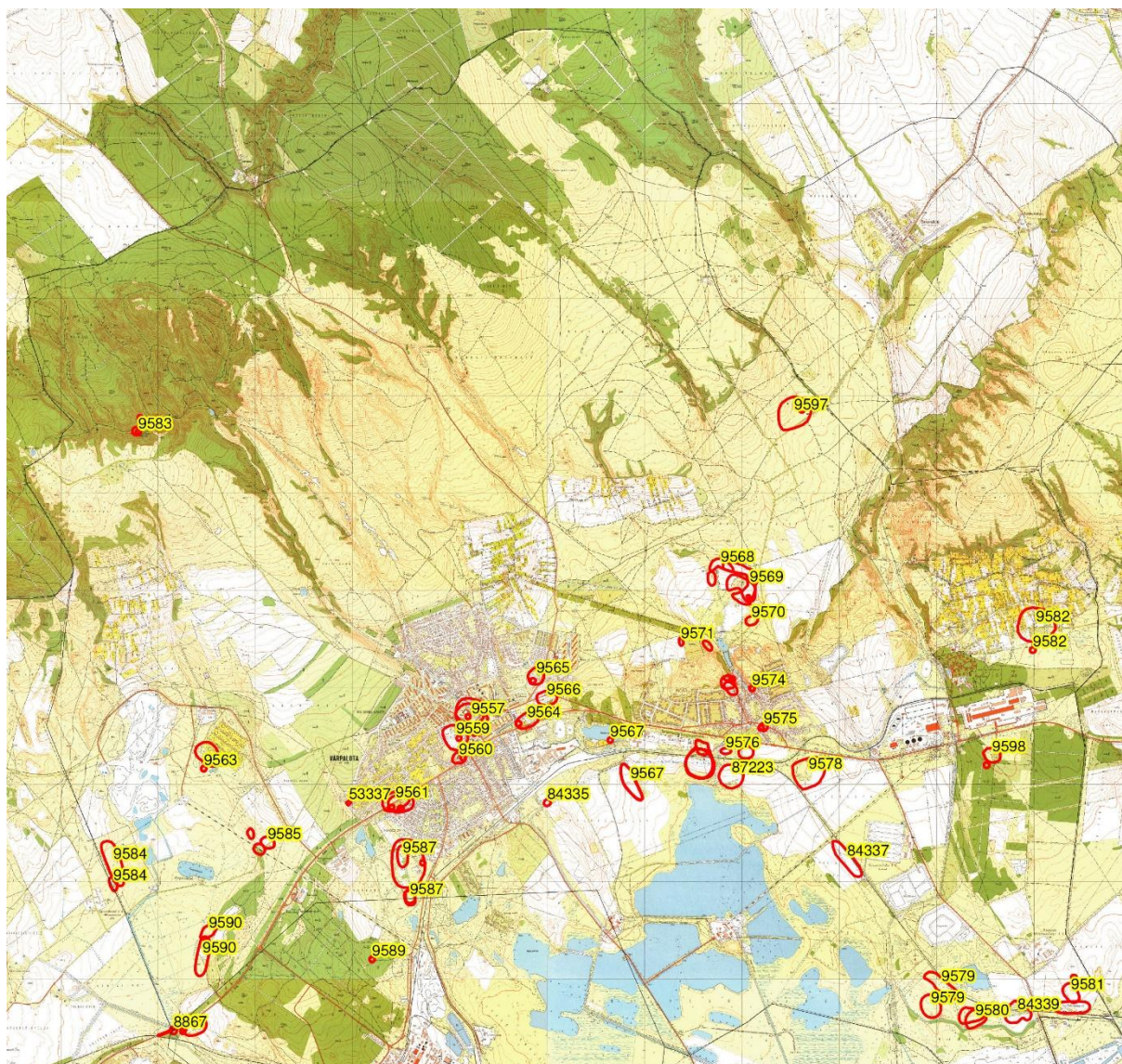
azono- sító	név	Korszak	Jelenség	HRSZ
			település	
9570	Kenyérdomb	kora bronzkor középső bronzkor Árpád-kor	település település település	0139/6, 0127/1, 0139/5
9571	Mandulás	kora vaskor, Hallstatt kora bronzkor honfoglalás kor	raktárlelet bizonytalan lelet település	0126/26, 0126/27, 0144, 0126/28, 0145
9572	Inota - Temető	késő vaskor, kelta középkor késő közép- kor	bizonytalan lelet település malom	3666/2, 3666/1, 0144, 3386/5, 3386/4, 3667/4, 3667/5, 3665, 3644/3, 3646, 3679/1, 3667/6, 3667/7
9573	Inota temetőká- polna	késő közép- kor	templom	3666/1, 3666/2, 0144, 3667/4, 3667/6, 3667/7
9574	Inota - Belterü- let	késő közép- kor	éremlelet	3707, 3694, 3693, 3692/2, 3692/1, 3708, 3709, 3690
9575	Hősi emlékmű	középső neo- litikum római kor római kor	település sírkő épület	3889/5, 3953, 3958, 3959, 3962, 3975, 3976, 3889/4, 3891, 3970, 3963
9576	Kertekalja	római kor	település	4117/2, 4108, 4107, 4106, 4105, 4104, 4103, 4102, 4120/1, 4097, 4120/2, 4117/1, 4098, 4109, 4111, 4112, 4113, 4114, 4115, 4116, 4118, 4129
9577	Vasútállomás	Árpád-kor	település	3365/13, 3365/17, 4129, 3365/2, 4059, 3365/9, 3365/10, 0233/3, 0217/1, 0217/2, 0233/25, 0233/26, 0233/27, 0233/30, 0233/31, 0233/32, 0233/34, 0233/35
9578	Halmok	kora bronzkor római kor római kor római kor népvándorlás kor Árpád-kor	település temető sírkő település település település	0200/71, 0200/72, 0200/73, 0200/74, 0200/75, 0200/68, 0200/57, 0200/59, 0200/58, 0200/62, 0200/61, 0201/3, 0200/67
9579	Templomhely	kora bronzkor őskor középkor Árpád-kor	szórványle- let település település település	0205
9580	Inota - Temp- lom-dűlő	középső neo- litikum	település	0205
9581	Réti puszta	középkor Árpád-kor	település település	0190
9582	Inota - Baglyas- hegy	őskor	település	10688/2, 10681/4, 10681/3, 10681/1, 10681/5, 10689/1, 10683/4, 10683/3, 10682, 10723/1, 10678/4, 10680/1, 10678/1, 10677, 10679/3, 10673/2, 10672/10, 10672/9, 10672/8, 10672/4,

azono- sító	név	Korszak	Jelenség	HRSZ
				10683/1, 10683/2, 4156/30, 4156/12, 4156/31, 4156/32, 4156/29, 10672/3, 10674/2, 10675, 10676/1, 10676/2, 10678/3, 10679/2, 10679/1, 10680/4, 10680/3, 10688/7, 10688/5, 10689/2, 10690, 4156/41, 4156/42
9583	Pusztapalota	késő közép- kor	vár	090/1
9584	Bánta	neolitikum késő-rézkor	település település	020/4, 037/1
9585	Homokbánya (Bánta felé)	római kor	település	018, 013/7, 014/3
9586	Város-réti-dűlő	őskor	település	016/1, 016/2, 016/8, 014/3, 016/3, 014/4, 018, 013/7, 016/5, 014/2
9587	Széhel (Szén- hely)	középkor Árpád-kor	település település	4224, 0371, 4232/2, 4227, 1521/1, 4180, 4228, 4226, 4225, 4183, 4182, 4181, 4179, 4178, 4177, 4230, 4218, 0375, 0374/4, 0373/3, 0373/5, 0373/2, 0373/1, 0373/4, 4184/1
9588	Unió- homokbánya	kései neoliti- kum kései neoliti- kum késő rézkor késő rézkor kora vaskor, kelta népvándorlás kor, langobard népvándorlás kor, avar honfoglalás kor honfoglalás kor középkor	település sír település sír bizonytalan lelet sír sír település vaskohó sír	1520, 1521/1, 4224, 4227, 4232/1, 4232/2, 4233, 4234, 2499, 2498, 2497, 1511/6, 1511/1, 1501/9, 1501/7, 1501/6, 1501/5, 1501/4, 1501/32, 1501/31, 1501/30, 1501/29, 1501/28, 1501/27, 1501/26, 1501/25, 1501/3, 4218, 4229, 1501/33, 4189, 4175, 1501/18, 0375, 0374/4, 0373/3, 0373/4, 0369/15, 0373/5, 1495, 1501/24, 2503, 2501, 2496, 2495, 1511/7, 4186, 4180, 4188, 4228, 4226, 4225, 4187, 4183, 4182, 4181, 4179, 4178, 4177, 4176, 1501/16, 1501/15, 1501/14, 1501/13, 1501/12, 1501/11, 4230, 1501/10, 4184/1, 4184/2, 0371, 0372, 1519, 1511/2, 1511/4, 1501/8, 1511/5, 1511/3, 1500, 2502, 2500
9589	Cser-erdő	népvándorlás kor	sír	0338/20
9597	Hajagospusztá (Újmajör)	római kor	település	0154/11, 0154/3, 0154/5
9598	Réti-erdő	római kor	sír	0178, 0179/2
9599	Bántapusztá	római kor késő avarkor	bizonytalan lelet temető	10780/249, 10780/150, 10780/149, 10780/148, 10780/147, 10780/146, 10780/145, 10780/144, 10780/143, 10780/109, 10780/108, 10780/107, 10780/106, 10780/248, 10780/247, 10780/142, 10780/141, 10780/166, 10780/105, 10780/104, 10780/103, 033/103, 10780/151, 10780/165, 10780/140, 10780/110, 10780/167
53337	Semmelweis utca	honfoglalás kor	temető	391/5, 391/6, 391/7, 374/4
73067	Rétipusztá 2.	Árpád-kor	település	0190
73069	Rétipusztá 3.	őskor	település	0190
81309	Földvár	középkor	vár	090/1

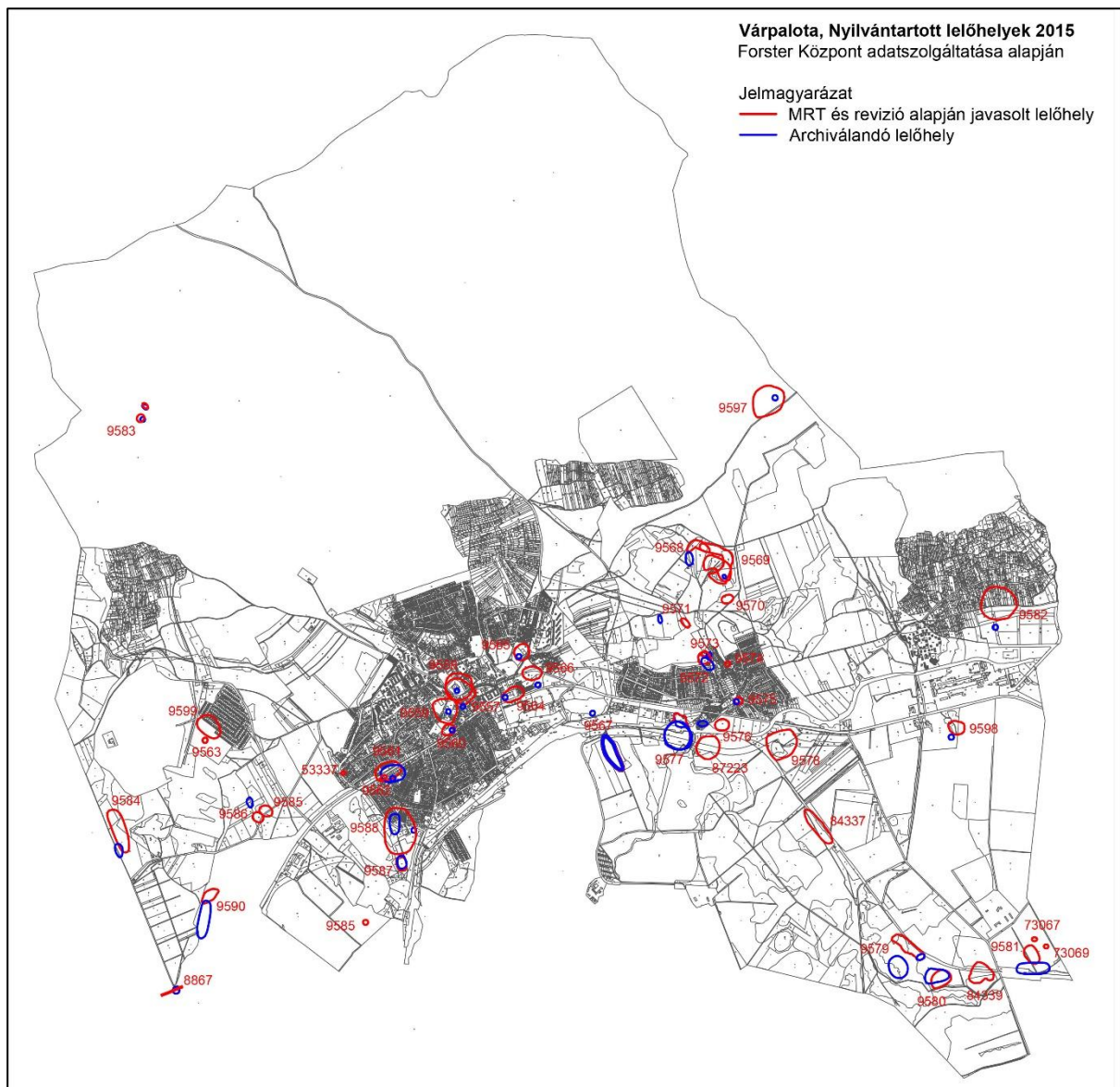
azono- sító	név	Korszak	Jelenség	HRSZ
84337	Posta- földek	bronzkor római kor	település település	0212/3, 0198/3, 0212/2, 0212/1
84339	Hosszú- dűlő	őskor rézkor római kor	település település település	0191, 0205
87223	Inota - Inotai árok	középkor ismeretlen kor	település település	0214/8, 0214/7, 0214/9, 0215/3, 0215/7, 0215/6, 0215/5, 0214/6, 0215/4

Várpalota, részlet Magyarország régészeti topográfiájából (MRT 2. 209.o.)

Várpalota régészeti lelőhelyei adatszolgáltatás alapján

Várpalota régészeti lelőhelyeinek a differenciálása adatszolgáltatása alapján

2.5 A HELYI JELENTŐSÉGŰ VÉDETT VAGY VÉDELEMRE ÉRDEMES ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉG

2.5.1 Településszerkezet, telekstruktúra, utcavonalvezetés

Várpalota településképi védelméről szóló 28/2017. (XII.15.) önkormányzati rendelet (továbbiakban: TKR) megerősítette a korábban a HÉSZ-ben helyi területi védelmet élvező településszerkezeti elemek, utcaképek védelmét. A településképvédelmi rendelet a közigazgatási területen az alábbi helyi településképi-védelmi területeket (helyi védett területeket) helyezte védelem alá:

- Várpalota — Felsőváros történeti beépítésű városrész,
- Várpalota — Alsóváros történeti beépítésű városrész,
- Várpalota — Inota történeti beépítésű városrész,
- Várpalota —szoc.reál. lakótelep történeti beépítésű városrész.

A településképi védelméről szóló rendelet meghatározza a helyi védett területeken betartandó területi- és egyedi építészeti követelményeket, valamint a védett értékek megőrzése érdekében településképi- érvényesítési eszközöket. A TKR mellékletei a helyi védett területeken belül külön jelöli azon utcaszakaszokat, ahol utcaképi védelemre külön előírások vonatkoznak.

Az alábbiakban bemutatjuk a helyi településképi-védelmi területeket:

SORSZÁM	ELHELYEZKEDÉS	VÉDELEMJELLEGE
1	Kastélydomb utca – Waldstein utca – Újlaki út – Erdődy Pálffy Tamás utca által határolt tömb.	helyi területi védelem alatt álló terület

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Az általános területi védelem esetén védett a szocreál lakótelep, mint az adott korszak jellemző lakásépítési tevékenységének és jellegének magas színvonalon, a helyi adottságokhoz (domborzati jellemzőkhöz) igazodó módon megvalósított példája. A település múltjának (bányászváros) építészeti leképezése. Védett továbbá a beépítés és közterület-alakítás módja, az épületek szerkezeti kialakítása, tömege, általános külső megjelenése, építészeti részletképzése, anyaghasználata.

KORREKCIÓS JAVASLAT

A területen a beépítési módot, a közterület-alakítás jellegét az eredeti állapot szerint kell megtartani. A jellemző tereptárgyakat, különös tekintettel az épített és tereplépcsők rendszerére az eredeti stílusrendhez illeszkedően kell alakítani.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	ELHELYEZKEDÉS	VÉDELEMJELLEGE
2	<p>Felsőváros területén:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Árpád u. – Munkácsy u. - Sörház u.- Viola u. – Vörösmarty u. – Budai N. A. u. által határolt terület — Csernyei u 785-792 hrsz.-ok közötti szakaszáról nyíló telkek területe — Budai N. A. u. északi oldalán nyíló telkek területe — Rózsakút utcáról és a Mátyás király utcáról nyíló telkek területe 	<p>Telek és telekszerkezeti, helyi védelem alatt álló terület</p>

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Jellemzően intenzív beépítésű terület, ahol a zárt sorú beépítés mellett előfordul az oldalhatáron álló beépítés is. A helyszínrajzon lila vonallal jelölt utcák esetében a térfal és az utcafély jelleg védendő.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Cél a kialakult utca és telekszerkezet, a kialakult telekszerkezethez igazodó utcafély ritmus, beépítési mód, a hagyományos tömegarányok és építészeti jelleg, a fal és nyílások egymáshoz viszonyított építészeti aránya, a közterületet lehatároló térfalak városképi megjelenése jellege, a hagyományos anyaghasználat.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	ELHELYEZKEDÉS	VÉDELEMJELLEGE
3	Alsóváros területén: Mészáros Lőrinc u. – Dankó Pista u. – Gárdonyi G. u. – 3206 hrsz.-ú árok – Veszprémi út által határolt terület.	Telek és telekszerkezeti, helyi védelem alatt álló terület

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Jellemzően intenzív beépítésű terület, ahol a zárt sorú beépítés mellett előfordul az oldalhatáron álló beépítés is. A helyszínrajzon lila vonallal jelölt utcák esetében a térfal és az utcaképi jelleg védendő.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Cél a kialakult utca és telekszerkezet, a kialakult telekszerkezethez igazodó utcaképi ritmus, beépítési mód, a hagyományos tömegarányok és építészeti jelleg, a fal és nyílások egymáshoz viszonyított építészeti aránya, a közterületet lehatároló térfalak városképi megjelenése jellege, a hagyományos anyaghasználat.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	ELHELYEZKEDÉS	VÉDELEMJELLEGE
4	Inota városrészén: — Bercsényi Miklós utcáról nyíló telkek területe. — Dózsa György utcáról nyíló telkek területe. — József Attila utcáról nyíló telkek területe. — Vajda János utcáról nyíló telkek területe. — Károlyi Mihály utca nyugati oldaláról nyíló telkek területe.	Telek és telekszerkezeti, helyi védelem alatt álló terület

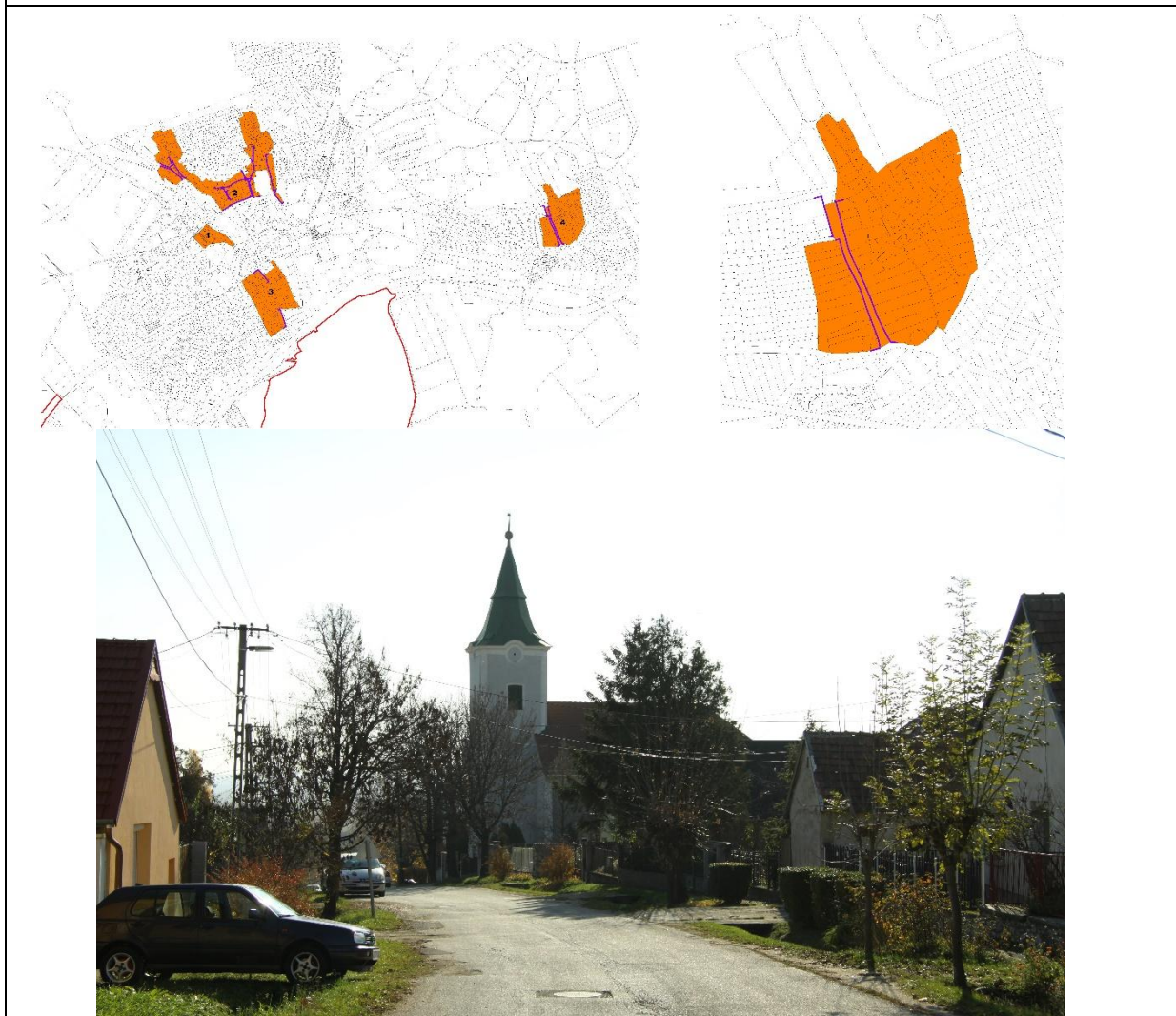
LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Jellemzően intenzív beépítésű terület, ahol a zártosult beépítés mellett előfordul az oldalhatáron álló beépítés is. A helyszínrajzon lila vonallal jelölt utcák esetében a térfal és az utcaképi jelleg védendő.

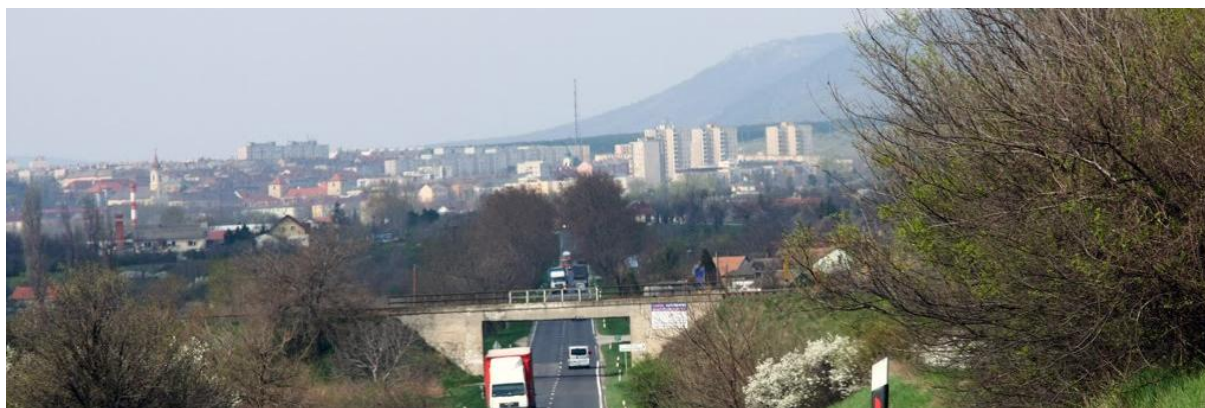
KORREKCIÓS JAVASLAT

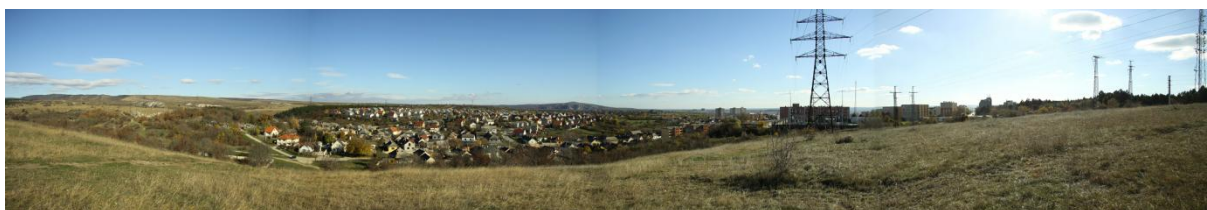
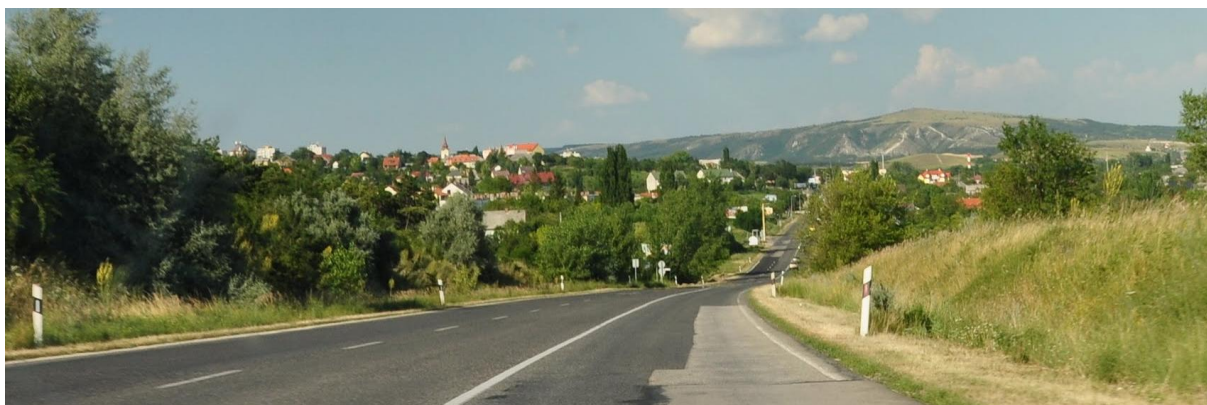
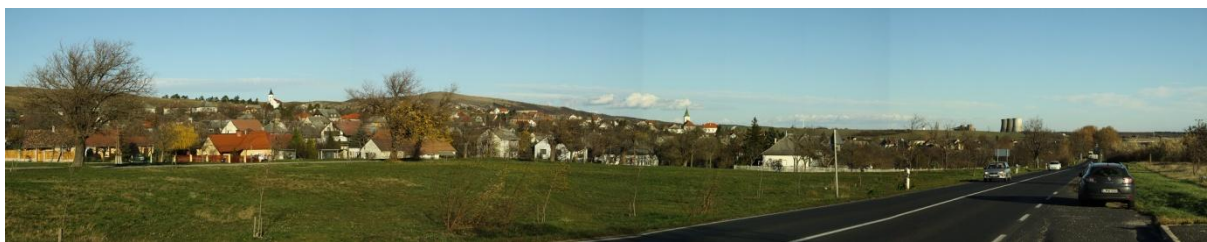
Cél a kialakult utca és telekszerkezet, a kialakult telekszerkezethez igazodó utcaképi ritmus, beépítési mód, a hagyományos tömegarányok és építészeti jelleg, a fal és nyílások egymáshoz viszonyított építészeti aránya, a közterületet lehatároló térfalak városképi megjelenése jellege, a hagyományos anyaghasználat.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

Településkép és utcaképek

Utcaképek

2.5.2 Helyi védetség alatt álló egyedi építészeti értékek

A jogszabályi változások következtében 2017 decemberében elfogadott TKR előtti időszakban Várpalota Város 22/2009. (V. 4.) önkormányzati rendelettel elfogadott és többszörösen módosított Helyi Építési Szabályzata mellékletében rögzítette a helyi védelem egyedi elemeit: egyedi védett építményeket, védett épületegyütteseket, és a védett hagyományörző épületeket.

Jelen hatástanulmány 2015-ben elkészített első része keretében készült értékleltár pontosította és újra dokumentálta a műemléki védetség alatt nem álló és a település épített öröksége szempontjából fontos egyedi védelemre érdemes építményeket. A 2017. decemberében elfogadott TKR jelen hatástanulmány első részének javaslatait elfogadta, a korábbi egyedi védelem alatt álló építészeti értékek körét pontosította, bővítette.

Várpalota településképi védelméről szóló 28/2017. (XII.15.) önkormányzati rendelet az egyedileg védett épületek, egyéb építményeket az alábbi csoportosítás szerint helyezte helyi egyedi védelem alá:

- **H1 jellel jelölt épületek, építmények:** A H1 jellel jelölt épület tömege, tetőformája, utcai homlokzata és architektúrája eredeti formájában megtartandó, illetve átalakított szerkezet vagy homlokzat esetében az építéskori állapottal megegyező vagy ahhoz közelítő formában építéstörténeti kutatást, falkutatást követően rekonstruálandó. Az építési telken található többi épület, épületrész elbontható és a H1 jellel jelölt védett épülethez illeszkedő tömeggel, tetőformával és anyaghasználat mellett új épületrészek építhetők.
- **H2 jellel jelölt épületek, építmények:** A H2 jellel jelölt épületek, építmények esetében védendő az épület utcai homlokzata és a homlokzathoz csatlakozó épületrész tömege, tetőformája, anyaghasználat. Az építési telken a védelemre javasolt homlokzaton túli egyéb épületek és épületrészek elbonthatók, átalakíthatók, átépíthetők. A épület homlokzatához csatlakozó épületrész kizárólag átalakítás, átépítés végett bontható el teljes épület építési kötelezettsége mellett. Az építési telken belül új épület, épületrész a védett épülethez illeszkedő tömeggel, tetőformával és anyaghasználat mellett építhető.

Várpalota településképi védelméről szóló 28/2017. (XII.15.) önkormányzati rendelet szerint az alábbi művi értékek kerültek helyi egyedi védelem alá:

egyedi védelem típusa	megnevezés	cím	hrsz.
H2	lakóház	Árpád utca 3.	1027
H2	lakóház	Árpád utca 5.	1026
H2	lakóház	Árpád utca 9.	753
H2	üzlet	Árpád utca 13.	751
H2	lakóház, üzlet	Árpád utca 15.	748/2
H2	lakóház, üzlet	Árpád utca 17.	744
H2	lakóház	Árpád utca 25.	722
H2	lakóház, üzlet	Árpád utca 35.	717
H2	lakóház	Bercsényi Miklós utca 8.	367
H2	óvoda	Bercsényi Miklós utca 10.	3656
H1	református templom	Bercsényi Miklós utca 12.	3655
H2	lakóház	Bercsényi Miklós utca 16.	3653
H2	lakóház	Budai Nagy Antal utca 13.	778
H2	lakóház	Budai Nagy Antal utca 15.	777
H2	lakóház	Budai Nagy Antal utca 17.	776
H1	lakóház	Budai Nagy Antal utca 23.	773
H1	lakóház	Budai Nagy Antal utca 27.	771
H1	lakóház	Budai Nagy Antal utca 31.	769/2
H2	lakóház	Budai Nagy Antal utca 37.	766/6
H2	lakóház	Budai Nagy Antal utca 43.	706
H2	lakóház	Csernyei utca 4.	756
H2	lakóház	Csernyei utca 6.	757
H2	lakóház	Csernyei utca 8.	758
H2	lakóház	Csernyei utca 9.	1019
H2	lakóház	Csernyei utca 10.	759
H2	lakóház	Csernyei utca 11.	775/2
H2	lakóház	Csernyei utca 14.	761
H2	lakóház	Csernyei utca 16.	785
H2	lakóház	Csernyei utca 18.	786/1
H2	lakóház	Csernyei utca 19.	1031
H2	lakóház	Csernyei utca 21.	1036
H2	lakóház	Csernyei utca 23.	1038
H2	lakóház	Csernyei utca 26.	789
H2	lakóház	Csernyei utca 6.	1009
H2	lakóépület	Dózsa György utca 2.	3750
H1	lakóépület	Dózsa György utca 32.	3671
H1	víztározó fejépület	Dózsa György utca	3668
H1	Szalay malom	Dózsa György utca	3670
	kőmacska szobor	Erdődy Pálffy Tamás utca	432/10

egyedi védelem típusa	megnevezés	cím	hrsz.
H1	Heller-Forgó-féle hűtőtorony	Fehérvári út	4134/10
H1	Alsó Müller malom	Inota külterület	0146/1
H1	bunker	Inota külterület	0139/5
H1	egykori megyeháza	Jókai utca 20.	
H1	helyőrségi klub	Kastélydomb utca	185/33
	szocialista család szobor	Készenléti lakótelep	4149/243
H1	Zeneiskola	Kossuth Lajos utca 8.	149
H1	lakóház	Kossuth Lajos utca 26.	3164
H2	lakóház	Kossuth Lajos utca 42.	3176
H2	lakóház	Kossuth Lajos utca 45.	3036
H2	lakóház	Kossuth Lajos utca 51.	3042
H2	lakóház	Kossuth Lajos utca 52.	3073
H2	lakóház	Kossuth Lajos utca 55.	3085
H2	lakóház	Kossuth Lajos utca 61.	3077
H2	lakóház	Kossuth Lajos utca 65.	3072
H2	lakóház	Kossuth Lajos utca 67.	3071/2
H2	lakóház	Mátyás király utca 52.	620
H2	lakóház	Mátyás király utca 56.	622
	kút	Mátyás király utca	780/3
	zsidó temető	Mátyás király utca	632/1, 632/2
H2	söröző	Mészáros Lőrinc utca 4.	3006
H1	Szent Donát kápolna	Pipacs utca	355
H1	Marácsi malom	Polyán utca	3744
H2	lakóépület	Polyán utca 8.	3749
H2	lakóépület	Polyán utca 9.	3897
H1	Nemes malom	Radnóti Miklós utca 32.	3986/3
H1	Muszel malom és molnár-lakás	Radnóti Miklós utca 40.	3982, 3981
H2	lakóház	Rózsakút utca 8.	585
H2	lakóház	Rózsakút utca 11.	711
H2	lakóház	Rózsakút utca 13.	710
H1	melléképület	Rózsakút utca 14.	589
H2	lakóház	Rózsakút utca 15.	709
H1	lakóház	Rózsakút utca 23.	702
H1	lakóház	Rózsakút utca 25.	701
H2	lakóház	Rózsakút utca 26.	647
H2	lakóház	Rózsakút utca 35.	694
H2	lakóház	Rózsakút utca 37.	692/1
H2	lakóház	Rózsakút utca 39.	691

egyedi védelem típusa	megnevezés	cím	hatsz.
H1	lakóház	Rózsakút utca 43.	689
H2	lakóház	Rózsakút utca 44.	655
H2	lakóház	Rózsakút utca 48.	657
H2	lakóház	Rózsakút utca 69.	666
H2	lakóház	Sörház utca 13.	1172
H2	lakóház	Sörház utca 23.	1167/2
H2	lakóház	Sörház utca 25.	1167/1
H2	lakóház	Sörház utca 26.	1049
H2	lakóház	Sörház utca 27.	1166
H2	lakóház	Sörház utca 29.	1165
H2	lakóház	Sörház utca 32.	1065
H2	lakóház	Sörház utca 39.	1160
H2	lakóház	Sörház utca 51.	1155
H2	lakóház	Sörház utca 55.	1153/1
H2	lakóház	Sörház utca 57.	1152
H2	lakóház	Sörház utca 63.	1149
H2	lakóház	Sörház utca 79.	1147
H2	lakóház	Sörház utca 81.	1146
H1	Jószerecsét Művelődési Ház	Szent István út 20.	98/2
H2	lakóház	Táncsics Mihály utca 14.	728
H2	lakóház	Táncsics Mihály utca 16.	730
H2	lakóház	Táncsics Mihály utca 31.	738
H2	lakóház	Táncsics Mihály utca 33.	737
H1	kávária	Tési út	1326
H1	lakóház	Zichy Imre utca 5.	3004
H2	lakóház	Zichy Imre utca 7.	3007
H2	lakóház, üzlet	Zichy Imre utca 8.	3133
H2	lakóház	Zichy Imre utca 9.	3008
H2	lakóház	Zichy Imre utca 11.	3009
H2	lakóház	Zichy Imre utca 13.	3010
H2	lakóház	Zichy Imre utca 14.	3128
H2	lakóház	Zichy Imre utca 16.	3125
H1	lakóház	Zichy Imre utca 19.	3013
H1	lakóház	Zichy Imre utca 21.	3015/1
H2	lakóház	Zichy Imre utca 23.	3017
H1	lakóház	Zichy Imre utca 34.	3089
H1	lakóház	Zichy Imre utca 36.	3088
H1	lakóház	Zichy Imre utca 38.	3084
H2	lakóház	Zichy Imre utca 55.	3044

egyedi védelem típusa	megnevezés	cím	hatsz.
H2	lakóház	Zichy Imre utca 57.	3045
H2	lakóház	Zichy Imre utca 59.	3054

Egyedi védett síremlékek az Alsóvárosi temetőben:

1. Gróf Waldstein János	1809-1876
2. Náder család	1776
3. Walter Matthias	1787
4. Zichy család	1895
5. Winkler Márton	1857-1911
6. Vitéz Aradi-vári György	1914-1918
7. Dr. Rutsek Pál	1856-1919
8. Juszti Antal	1862-1937
9. Szalai Károly	1860-1905
10. Pintér Dénes	1863-1902
11. tömegsír 31 magyar hősi halott nyughelye	1945
12. Bíró Antal	1906-1990
13. Dr. Zwikli Pál	1882-1945
14. Bisztricsány József	1821-1903
15. Hrabovszky Károly	1819-1897
16. Récsei Békeffy Károly	1829-1915
17. Wayán Károly	1885-1945
18. Balogh Kálmán	1885-1945
19. Karvay Gyula	1889-1942
20. Knapp Józsefné	1875-1959
21. Fodor Ödön	1895-1959
22. Vass Gyula	1894-1964
23. Nagy Gyula	1922-1968
24. Sárkány István	1878-1914
25. Szelestey László	1939-1991
26. Birnbaum Sándor	1849-1934
27. Szüts Pál	1836-1901
28. Kozma János	1769-1844

Az egyes építészeti értékek részletes bemutatását a 2016. decemberében készült „TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁR” tartalmazza, külön kötetben.

3 A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE

3.1 A TELEPÜLÉSRENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZTATÁSOK ISMERTETÉSE

A III. Településszerkezeti terv-külön kötetben— 3. melléklete mutatja be a korábbi Településszerkezeti tervhez képest az új Településszerkezeti terv területfelhasználásbeli változásait.

A tervezett területfelhasználásbeli változások 4 csoportba oszthatók:

a) Jogszabály-változások, jogszabály követések miatt szükséges módosítások

A hatályos terv készítése óta több jogszabály, szakágazati előírás megváltozott, egyes kérdésekben a tervezői szemlélet módosult. Ezek nem döntés-függőek, ezek kényszerből (magasabb rendű jogszabály következtében) szükséges változások. Ilyenek pl. az OTÉK területfelhasználási egységeiben történt módosulások (pl. egyes területek kikerültek a természetközeli területek köréből, így más területfelhasználásba sorolandók); vagy a magasabbrendű tervek (OTrT, VM TrT módosulása) révén a várost érintő országos és megyei övezetek változásából adódó módosítások.

b) A településrendezési eszközök egyeztetési eljárásában résztvevő államigazgatási szervek adatszolgáltatásból, a területek nyilvántartásából adódó pontosítások

A településrendezési eszközök a jogszabályban meghatározott államigazgatási szervek adatszolgáltatása alapján, az állami ingatlan-nyilvántartási térkép felhasználásával készülnek. Az adatszolgáltatásban, illetve az ingatlan-nyilvántartásban bekövetkező változások a településrendezési eszközök pontosítását, módosítását vonhatja maga után. Ide tartoznak pl. a hatályos terv elfogadása óta az üzemtervezett erdők területi kiterjedésében, rendeltetésében történt változások, a természetvédelmi lehatárolásokban történt módosítások, a honvédelmi kezelésben lévő területekről nyújtott adatszolgáltatásban történt változások, melyek a területfelhasználásra módosító hatással vannak.

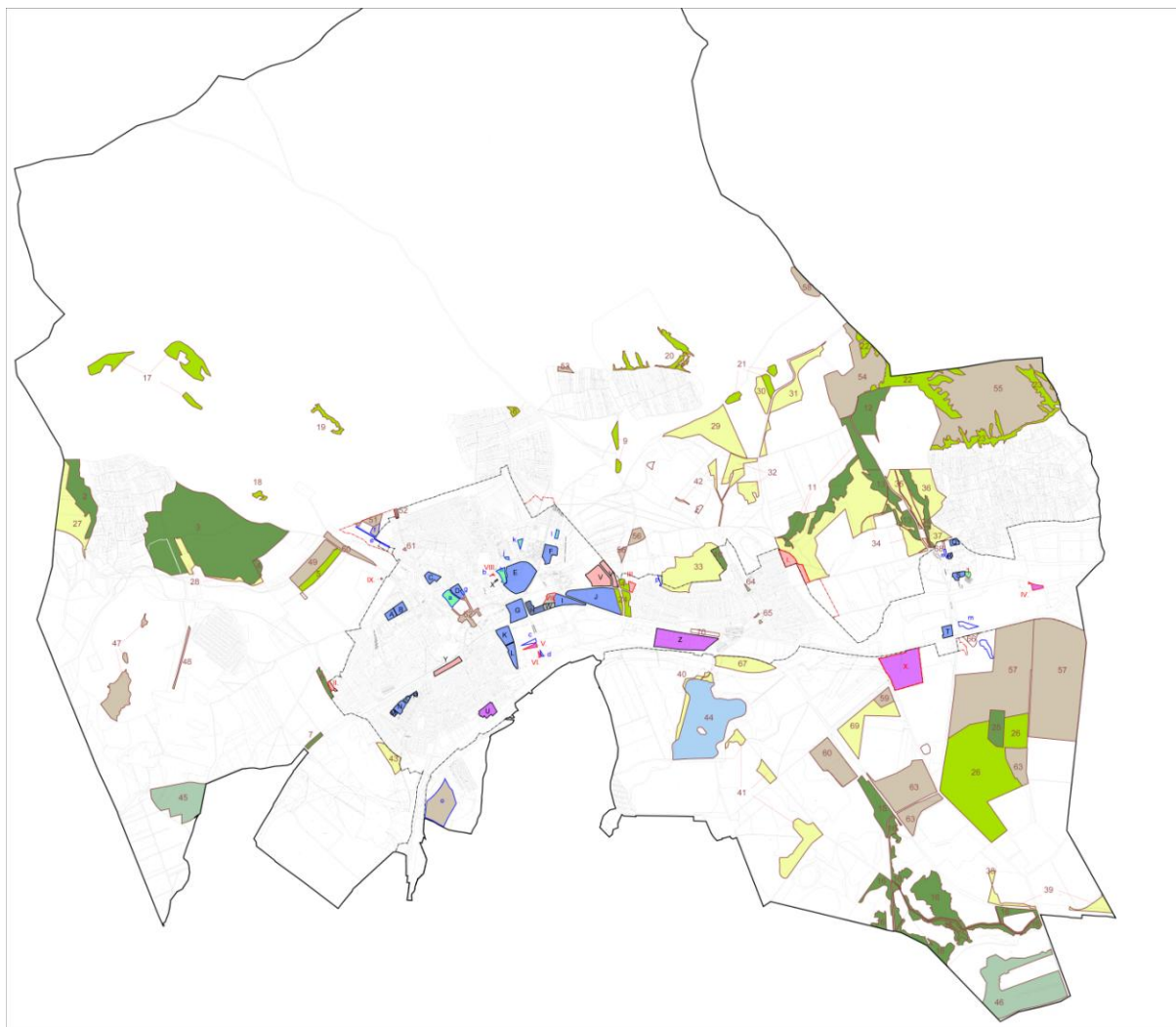
c) Korábbi döntésű, meg nem valósult módosítások törlése

Korábban elhatározott, meg nem valósult fejlesztési szándékok, melyeket a továbbiakban nem szerepeltet a terv. Ilyen a Bakonykútra tervezett mellékút hatályos településszerkezeti tervben szereplő 2 nyomvonal változata. A tervezett mellékút „A” és „B” változata is honvédelmi rendeltetésű területeken halad keresztül. A HM kérésének megfelelően a módosítás alatt álló megyei területrendezési terv egyeztetési anyaga a tervezett mellékutat már nem tartalmazza. A tervezett utak lekerülnek a Településszerkezeti tervről.

d) Új fejlesztési igényekből, lakossági kérésekből eredő új döntések okozta módosítások

Várpalota új településszerkezeti terve során eszközölt területfelhasználás változások túlnyomórészt a megváltozott jogszabályok, illetve magasabb rendű tervek követéséből, valamint az államigazgatási szervek nyújtotta adatszolgáltatás következtében szükségessé vált pontosításokból adódnak.

A III. Településszerkezeti terv 3.2. melléklete, a „VÁLT/Ö” jelű „Területfelhasználás változásai” c. tervlap mutatja be a területfelhasználás változásokat, amelyeket a 3.1. melléklet táblázata foglal össze:

VÁLTOZÁSOK TÁBLÁZAT JELMAGYARÁZATA (zárójelben a területfelhasználások korábbi jele)

BEÉPÍTÉSRE SZÁNT TERÜLETEK:

Ln = nagyvárosias lakóterület

Lk = kisvárosias lakóterület

Lke = kertvárosias lakóterület

Vt = településközpont vegyes terület

Vi (Vk) = intézményterület (központi vegyes terület)

Gks = kereskedelmi, szolgáltató gazdasági terület

Gip = ipari gazdasági terület

KT (Kt) = beépítésre szánt különleges terület – temető terület

KHon (Kho) = beépítésre szánt különleges terület – honvédelmi és katonai építmények területe

KSp = beépítésre szánt különleges terület – sport és szabadidős terület

KHull = beépítésre szánt különleges terület – hulladékkezelő terület

KVk = beépítésre szánt különleges terület – várkörnyék terület

KB = beépítésre szánt különleges terület – bányászati bemutatóterület

KKm = beépítésre szánt különleges terület – közmű terület

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK:

KÖu = közúti közlekedési terület

KÖk = vasútterület

Zkp = zöldterület/közpark

Zkk = zöldterület/közkert

Ehon = honvédelmi célú erdőterület

Ev = védelmi erdőterület

Eg = gazdasági erdőterület

(Ee) = közjóléti erdőterület

Mk = kertes mezőgazdasági terület

Má = általános mezőgazdasági terület

Mko = korlátozott funkciójú mezőgazdasági terület

V = vízgazdálkodási terület

Tk = természetközeli terület

KbHv (Kkh)= különleges beépítésre nem szánt terület – honvédelmi és katonai területek

KbB (Kkb) = különleges beépítésre nem szánt bányaterület

(Kkhu) = különleges beépítésre nem szánt hulladékkezelő, -lerakó terület

KbÁh= különleges beépítésre nem szánt átmeneti használatú terület

BEÉPÍTÉSRE SZÁNT TERÜLET BEÉPÍTÉSRE SZÁNT TERÜLETBŐL					
Betűjele	Érintett hrsz.	Terület- nagyság (m ²)	Területfelhasználás változás		Változás indoka
			Tervezett te- rülethasználat	Jelenlegi területhaszná- lat	
A	464/1	8239	Vi	Vk	OTÉK változás
B	463	11003	Vi	Vk	OTÉK változás
C	595/7	11508	Vi	Vk	OTÉK változás
D	21; 22/1; 23	11375	Vi	Vk	OTÉK változás
E	1225/3-24; 1324/2; 1326; 1329/1; 1329/4	74423	Vi	Vk	OTÉK változás
F	3250/9,10; 3250/21; 3250/32-41	19793	Vi	Vk	OTÉK változás
G	1397; 1437/1; 1437/3,4,5; 1460; 1463; 1468/1,2	32632	Vi	Vk	OTÉK változás
H	3223/	14219	Vi	Vk	OTÉK változás
I	3242/8,9; 3352	21646	Vi	Vk	OTÉK változás
J	3248/14; 3248/16; 3248/18; 3335/2; 3335/4	84279	Vi	Vk	OTÉK változás
K	3209; 3210/1; 3210/3,4	20661	Vi	Vk	OTÉK változás
L	3207; 3208	15321	Vi	Vk	OTÉK változás
M	2555/1,2	2735	Vi	Vk	OTÉK változás
N	2568/2; 2568/4-13; 2569/1,2; 2570	9580	Vi	Vk	OTÉK változás
O	2655	3066	Vi	Vk	OTÉK változás
P	2667/3,4; 2667/6,7	1806	Vi	Vk	OTÉK változás
Q	4150	5330	Vi	Vk	OTÉK változás
R	4151	2436	Vi	Vk	OTÉK változás

BEÉPÍTÉSRE SZÁNT TERÜLET BEÉPÍTÉSRE SZÁNT TERÜLETBŐL					
Betűjele	Érintett hrsz.	Terület-nagyság (m ²)	Területfelhasználás változás		Változás indoka
			Tervezett te-rülethasználat	Jelenlegi területhaszná-lat	
S	4149/31; 4149/154; 4152; 4153/1,2; 4154/2	7961	Vi	Vk	OTÉK változás
T	4134/6	11217	Vi	Vk	OTÉK változás
U	2415/2; 2416; 2418; 2419/1,2,3	17293	Gksz	Vt	lakossági kérés
V	3248/19; 3248/21; 3248/26; 3248/29,30	49737	Lk	Lke	lakossági kérés
W	3240; 3242/5	6364	KT	Vk	temető bővítési igény
X	1337/6	383	Khon	Ln	honvédelmi terület pontosí-tása a tervezett csomópont kialakíthatósága érdekében
Y	2810, 2811, 2813, 2815, 2818; 2819, 2823, 2825, 2827, 2830, 2831, 2832, 2834; 2835/2	15045	Lk	Lke	lakossági kérés (a teleksor egyes telkein a beépítettség mértéke már jelenleg is meghaladja az Lke területe-ken megengedett mértéket.
Z	3363/2-4; 3364; 3365/2; 3365/5; 3365/9,10; 3365/14-17; 3365/21; 4129	94950	Gip	Gksz	önkormányzati településfej-lesztési szándékok érvényre juttatása

BEÉPÍTÉSRE SZÁNT TERÜLET BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETBŐL					
Sorszama	Érintett hrsz.	Terület-nagyság (m ²)	Területfelhasználás változás		Változás indoka
			Tervezett te-rülethasználat	Jelenlegi területhaszná-lat	
I.	4247; 0149/8 0151/4,6	27021	Lke	Tk	lakossági kérés
II.	05/8	2846	Lke	Má	lakossági kérés
III.	3382/5,6,7	4777	Lke	Ev	lakossági kérés
IV.	4130/5	5199	Gip	KÖk	változás átvezetése
V.	3211; 3212/30	2939	Gksz	KÖu	közlekedési terület szabá-lyozásának változása
VI.	3212/30	723	Gksz	KÖu	közlekedési terület szabá-lyozásának változása
VII.	3242/7	8675	KT	Z	temető bővítési igény
VIII.	1368/2	247	Khon	KÖu	honvédelmi terület pontosí-tása a tervezett csomópont

BEÉPÍTÉSRE SZÁNT TERÜLET BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETBŐL					
Sorszama	Érintett hrsz.	Terület-nagyság (m ²)	Területfelhasználás változás		Változás indoka
			Tervezett területfelhasználás	Jelenlegi területfelhasználás	
					kialakíthatósága érdekében
IX.	086/3	225	Kkm	Eg	pontosítás a terület jellegének és a nyilvántartásnak megfelelően
X.	0186/1; 0187/6	122132	Gip	Má	önkormányzati településfejlesztési szándékok érvényre juttatása

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET BEÉPÍTÉSRE SZÁNT TERÜLETBŐL					
Betű jele	Érintett hrsz.	Terület-nagyság (m ²)	Területfelhasználás változás		Változás indoka
			Tervezett területfelhasználás	Jelenlegi területfelhasználás	
a	3/1,2	14857	Zkp	Kvk, Vvk	zöldterület fejlesztés
b	1368/2	13	KÖu	Kho	hónvédelmi terület pontosítása a tervezett csomópont kialakíthatósága érdekében
c	3215/6; 3212/28,29; 3211	3354	KÖu	Ksp	közlekedési terület helyigénye
d	3212/12; 3212/30	73	KÖu	Gip	közlekedési terület helyigénye
e	096/3; 633/2	3062	KÖu	Kt	közlekedési terület helyigénye
f	099; 0100	7598	KbHv	Kt	hónvédelmi adatszolgáltatás
g	22/2	786	Zkk	Vk	a terület jellegének megfelelő besorolás
h	1175/7	8222	Zkk	Vt(z)	a terület jellegének megfelelő besorolás
j	1175/4	976	Zkk	Lk(z)	a terület jellegének megfelelő besorolás
k	1227/84	2755	Zkk	Lk(z)	a terület jellegének megfelelő besorolás
l	3250/123	2488	Zkk	Ln	a terület jellegének megfelelő besorolás
m	4157/8,9	7621	KÖu	Gip	tervezett külön szintű csomópont helyigénye
n	4149/242; 4149/244	1371	KÖu	Lk	tervezett út a Készenléti lakótelepen
o	0271/14	87109	KbÁh	Khu	bezárt hulladéklerakó
p	3386/4	2239	Mko	Lke	lakossági kérés a korábban kijelölt lakóterületfejlesztési

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET BEÉPÍTÉSRE SZÁNT TERÜLETBŐL					
Betű jele	Érintett hrsz.	Terület- nagyság (m ²)	Területfelhasználás változás		Változás indoka
			Tervezett te- rületfelhasználat	Jelenlegi területfelhaszná- lat	
					terület lehatárolásának mó- dosítására.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETBŐL					
Sorszám	Érintett hrsz.	Terület- nagyság (m ²)	Területfelhasználás változás		Változás indoka
			Tervezett te- rületfelhasználat	Jelenlegi területfelhaszná- lat	
1	4154/3	2854	Z	Ee	a terület jellegének megfele- lő átsorolás
2	044/6	103881	Ev	Tk	OTÉK változás, erdészeti adatszolgáltatás
3	070a,b; 071a,b,c 072; 073; 074 a,b,c,f,h; 089/9	854031	Ev	Tk	OTÉK változás, erdészeti adatszolgáltatás
4	089/20a	8572	Ev	Mko	erdészeti adatszolgáltatás
5	088/7	38224	Ehon	Eg	honvédelmi adatszolgálta- tás, erdészeti adatszolgálta- tás
6	05/29b	14145	Ev	Má	erdészeti adatszolgáltatás
7	04a	8866	Ev	Má	erdészeti adatszolgáltatás
8	10094/2	7060	Ehon	Mk	honvédelmi adatszolgálta- tás, erdészeti adatszolgálta- tás
9	0154/5	17395	Ehon	Kkh	honvédelmi adatszolgálta- tás, erdészeti adatszolgálta- tás
10	3667/7	15123	Ev	Tk	OTÉK változás, erdészeti adatszolgáltatás
11	0149/6b; 0149/14b,c; 0149/15a; 0151/14a; 0151/16b; 0151/17b; 0152/1	189107	Ev	Tk	OTÉK változás, erdészeti adatszolgáltatás
12	0152/2	107558	Ev	Tk	OTÉK változás, erdészeti adatszolgáltatás
13	0151/13c,g; 0151/17c	89253	Ev	Tk	OTÉK változás

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETBŐL					
Sorszám	Érintett hrsz.	Terület-nagyság (m ²)	Területfelhasználás változás		Változás indoka
			Tervezett te-rülethasználat	Jelenlegi területhasználat	
14	0157/7b; 0157/8b; 0157/10a	50872	Ev	Tk	OTÉK változás
15	0210m,n,p,r; 0211	68949	Ev	Mko	tervezett védő erdő
16	0209g	34088	Ev	Mko, Tk	pontosítás a terület nyilván-tartásának és jellegének megfelelően
	0209f	17074			
	0205k,l,m,n	47660			
	0205g,h,j	164805			
	0203a,l	68416			
	0203f	81408			
17	090/1	130411	Ehon	Kkh	erdészeti/honvédelmi adat-szolgáltatás
18	090/1	6543	Ehon	Kkh	erdészeti/honvédelmi adat-szolgáltatás
19	090/1	17582	Ehon	Kkh	erdészeti/honvédelmi adat-szolgáltatás
20	0154/1,5	55149	Ehon	Kkh	erdészeti/honvédelmi adat-szolgáltatás
21	0154/11	34126	Ehon	Kkh	erdészeti/honvédelmi adat-szolgáltatás
22	0154/11	166541	Ehon	Tk	erdészeti/honvédelmi adat-szolgáltatás
23	0154/11	137004	Ehon	Tk	erdészeti/honvédelmi adat-szolgáltatás
24	3248/20,21, 22,23	34584	Ehon	Ev, KÖu	erdészeti/honvédelmi adat-szolgáltatás
25	0177	53482	Ev	Eg	erdészeti adatszolgáltatás
26	0178	538691	Ehon	Eg, Má	erdészeti/honvédelmi adat-szolgáltatás
27	044/3,4,5,7,8,9	138526	Mko	Tk	OTÉK változás
28	074g,k,l; 075/1	40914	Mko	Tk	OTÉK változás
29	0136	164272	Mko	Tk	OTÉK változás
30	0154/10	34488	Mko	Kkh	honvédelmi adatszolgáltatás
31	0154/8b	105485	Mko	Tk	OTÉK változás
32	0139/6b; 0139/8a,b	71949	Má	Mko	pontosítás a terület jellegé-nek megfelelően
33	0144; 3386/4	181834	Mko	Tk	OTÉK változás

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETBŐL					
Sorszám	Érintett hrsz.	Terület- nagyság (m ²)	Területfelhasználás változás		Változás indoka
			Tervezett te- rületfelhasználat	Jelenlegi területfelhaszná- lat	
34	0149/6a,c; 0149/15b,c; 0151/7,8,9, 11, 19; 0151/13b,d; 0151/14b; 0151/16a; 0151/17a; 0165/1,3	426914	Mko	Tk	OTÉK változás
35	0157/6,8c; 0161/4b	73057	Mko	Tk	OTÉK változás
36	0157/8a,f,g	84979	Mko	Tk	OTÉK változás
37	0157/7a; 0157/8d; 0157/9; 0157/10b; 0161/3	28498	Mko	Tk	OTÉK változás
38	0192/6b	5686	Mko	Tk	természetvédelmi adatszolgáltatás alapján pontosítás
39	0190c,d,f ; 0191c	49971	Mko	Má	természetvédelmi adatszolgáltatás - magterület
40	0217/2a,b,d	33955	Mko	Tk	OTÉK változás
41	0219/1	16148	Mko	Tk	OTÉK változás
	0219/3	20587			
	0222k	93002			
42	0139/14b; 0140a,b; 0143	34947	Mko	Má	természetvédelmi adatszolgáltatás – forrás és környezete
43	0373/6a,b; 0373/7; 0374/4	103339	Má	Ev, Ee	lakossági kérés
44	0217/2f; 0233/8	346734	V	Tk	pontosítás a terület nyilvántartásának megfelelően
45	028/1,2,3,4,5	156004	Tk	Mko	természetvédelmi adatszolgáltatás – ex lege védett lápterület
46	0203p,r	316584	Tk	Mko	pontosítás a terület nyilvántartásának és jellegének (nádas) megfelelően
47	062/1	90670	KbHv (vízgazdálkodási célú)	V	honvédelmi adatszolgáltatás
48	060/2	9500	KbHv	Mko	honvédelmi adatszolgáltatás
49	056/2	76502	KbHv	Eg	honvédelmi adatszolgáltatás

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETBŐL					
Sorszama	Érintett hrsz.	Terület-nagyság (m ²)	Területfelhasználás változás		Változás indoka
			Tervezett te-rülethasználat	Jelenlegi területhasználat	
50	090/1	27213	KbHv	Mko	honvédelmi adatszolgáltatás
51	099,0100	15037	KbHv	Ev	honvédelmi adatszolgáltatás
52	090/1	2389	KbHv	KÖu	honvédelmi adatszolgáltatás
53	10146/3	6665	KbHv	Mk	honvédelmi adatszolgáltatás
54	0154/11	260336	KbHv	Tk	honvédelmi adatszolgáltatás
55	0154/11	704547	KbHv	Tk	honvédelmi adatszolgáltatás
56	0125/18f; 0126/21a	25476	KbHv	Mko	honvédelmi adatszolgáltatás
57	0171; 0178	1289118	KbHv	Eg, Má	honvédelmi adatszolgáltatás
58	0154/5	32277	KbHv	Ev	erdészeti adatszolgáltatás
59	0198/14b	22552	KbÁh	Kkb	adatszolgáltatás szerint megszűnt bányatelek
60	0212/1a,b 0212/2, 3	107736	KbÁh	Kkb	Bányafelügyelet adatszolgáltatás szerinti megszűnt bányatelek
61	708/3	545	KbKt	KÖz	a terület jellegének megfelelő besorolás
62	2; 3/2; 24; 142; 154/3,4,5; 155/2,3,4; 172/5; 185/4; 186; 516/3	23891	KbKt	Kvk, KÖu	a terület jellegének és tervezett kialakításának megfelelő besorolás
63	0176	63225	KbÁh	Kkhu	önkormányzati településfejlesztési szándékok érvényre juttatása
	0195; 0197	249919			
64	3686/3	1283	Zkk	KÖu(z)	a terület jellegének és tervezett kialakításának megfelelő besorolás
65	3953	1422	Zkk	KÖu(z)	a terület jellegének és tervezett kialakításának megfelelő besorolás
66	0179/2	11140	KÖu	Ev	tervezett külön szintű csomópont helyigénye
67	0214/14; 0215/7	72708	Má	Ev	lakossági kérdés
68	4149/244 a,b	1369	KÖu	Ee	tervezett út a Készenléti lakótelepen
69	0198/14b	110512	Má	Kkb	adatszolgáltatás szerint megszűnt bányatelek
70	3365/3; 3365/9; 3365/20	10194	KÖup	Ev	önkormányzati kérdés

3.2 A TERVEZETT VÁLTOZTATÁSOK HATÁSA A RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGRE

A Várpalota településszerkezeti terv felülvizsgálata során eszközölt területfelhasználás változások túlnyomórészt a megváltozott jogszabályok, illetve magasabb rendű tervek követéséből, valamint az államigazgatási szervek nyújtotta adatszolgáltatás következtében szükségessé vált pontosításokból adódnak. Új fejlesztési területek mértéktartóan kerülnek kijelölésre.

A régészeti értékeket elsősorban az újonnan beépítésre szánt területeken előforduló építési tevékenységek veszélyeztetik. Érdemben új beépítésre szánt terület az előző fejezetben ismertetett változtatások közül a „beépítésre szánt terület beépítésre nem szánt terület” c. táblázatból a I., II., és III. jelű, lakóterület-fejlesztési területek. Mindhárom terület meglévő lakóterületekhez közvetlenül kapcsolódik. A II. jelű terület csak egy lakótelekre kiterjedő bővítés, a III. jelű korábban kijelölt területen belüli módosítás. Egyik terület sem érinti régészeti lelőhely.

Megállapítható, hogy az új Településszerkezeti tervnek a korábbi Településszerkezeti tervhez viszonyított változásai a régészeti érdekeket nem sértik.

3.2.1 Régészeti emlékek feltárhatóságának, megmaradásának, bemutathatóságának vagy pusztulásának lehetőségei

3.2.1.1 Kezelési igények

A tervezett fejlesztési célok többségében a régészeti lelőhelyek fennmaradását, bemutatását és a főbb értékek esetében a turisztikai hasznosítását segíti elő. Kiemelt figyelemmel kell kezelni a bemutatásra is alkalmas felszín alatt, vagy felett épített szerkezetekkel rendelkező régészeti emlékeket, azaz a római halomsírokat, épületeket, a középkori várakat, egyházi épületeket, a földvárat. Ezek megfelelő fenntartását, hasznosítását biztosító terület felhasználási módokat kell kidolgozni a településszerkezeti és a szabályozási tervekben egyaránt. Minden olyan fejlesztési szándékot kerülni kell, amely ezen emlékek bolygatását, esetleges pusztulását eredményezheti, hiszen ezeket eredeti állapotukban kell megőrizni és a törekedni kell a bemutatásukra. A többi hasznosításra és bemutatásra nem alkalmas, jelentősebb épített részekkel nem rendelkező emlék (falusias települések, temetők) esetében a szükségleten bolygatások elkerülésére kell törekedni. Amennyiben ez nem lehetséges, akkor ezek területén megelőző feltárás elvégzésével kell számolni a beruházás terhére.

3.2.1.2 Kutatási igények

A legégetőbb kutatási feladatok közé a középkori ferences kolostor pontos kiterjedésének, alaprajzának és állapotának meghatározása a megfelelő kezelés és bemutatás biztosításához. Emellett további fontos feladat a közvéleményt is megosztó, a Kastély-dombon található épület hitelesítése és feltárása, mellyel a település történetének egyik jelentős kérdését lehet megválaszolni, miszerint, hogy ez lehetett-e, vagy sem Barátkő vára. Ennek kapcsán fontos megemlíteni, hogy meglepő módon, de Pusztapalota várában eddig nem került sor régészeti feltárássra. Nagyon fontos feladat a vár és környezetének teljes építészeti és geodéziai állapotfelmérését elvégezni, amely alapján lehetőség nyílna egy feltárási program megvalósítására. A középkori Tikolfölde falu korábban már megtalált templomának teljes feltárása a Rákóczi-telepen a 8-as út déli oldalán szintén régóta várat magára. A 8-as főút építése során megvalósított jelentős feltárások teljes körű befejezése az érintett nyomvonalakon kívül fontos adatokat és emlékeket eredményezhetnek az eddig előkerült jelentős római épületek, sírok alapján. Az őskori és római kori kisebb településrészek, a palotai vár körüli mezőváros, az ősi eredetű Inota, Tikolfölde, Széhhely és Rét egykori középkori településközpontjainak első sorban roncsolás-mentes régészeti kutatása hozzájárulhat Várpalota településtörténeti emlékeinek feltárulásához.

3.2.1.3 Bemutatósi lehetőségek

A bemutatásra alkalmas régészeti emlékek különböző szintű hasznosítása jelentős mértékben hozzájárulhat a Város és környezetének turisztikai vonzerő fejlesztéséhez. Első körben nélkülözhetetlen lenne a különböző korú régészeti emlékek információs tábla, internetről is letölthető tájékoztató anyag, tematikus sétautak és tanösvények keretében történő bemutatása. Ezek megvalósítása viszonylag kis költségvetéssel jár, támogatási lehetőségek is elérhetőek ehhez kapcsolódóan. A régészeti emlékek álló, vagy feltárt látható részeinek megfelelő konzerválása, esetleg kiegészítése, vagy rekonstrukciója lehetőséget nyújthat ezek turisztikai hasznosítására. A különböző jellegű és állapotú emlékek természetesen eltérő nehézségű feladatokat eredményeznek, ezek megvalósításához egy tudatos több lépcsős stratégiát kell kidolgozni.

Az egyik legkiemelkedőbb feladat a Belvárosban a késő-középkori vár és környezetének teljes körű újragondolása. Hazánkban nagyon kevés hasonló korú álló várkastély található, a jelentősége a Diósgyőri várhoz hasonlítható. Azonban a vár körüli 15-16. századi védművek felszín alatti maradványai egy parkosítás keretében kibonthatóak lehetnének, melyek bemutatása által a vár valódi képe is feltárulhatna. Ennek kapcsán szükségessé válik a vár teljes környezetének hasznosítását megvizsgáló szakmai koncepció kidolgozása. A vár körüli erődítések mellett fontos lenne a szomszédos Kastély-dombon egykor megfigyelt rejtélyes, Bártorkő várával is azonosított kőépület felkutatása után, annak hasznosítását is továbbgondolni. A Belvárosban ezek mellett számolni a vár körüli mezőváros emlékeivel, melyről eddig sajnos nagyon keveset tudunk. A külterületen, a Palotai Bakonyban található Pusztapalota középkori műemlék vár romjainak megfelelő helyreállítása és bemutatása régi adósság. A forgalmas kiránduló útvonal mentén álló vár megközelíthetőségének a fejlesztése az elsődleges feladat a vár statikai állagmegóvása mellett. A vár megfelelő kutatása után el lehet gondolkozni, a fennálló maradványok további kezelésén, esetleges kiegészítésén, vagy rekonstrukcióján. A középkori Palota jelentős, máig feltáratlan emléke a ferences kolostor kutatása után nagyon fontos annak helyszíni bemutatását megoldani. Ehhez azonban a jelenleg is használt temető és környezetének jövőjét kell újragondolni. A középkori Tikolfölde település templomának, a 8-as út déli oldalán a föld alatt található maradványait fontos lenne a közterületen belül bemutatni.

A római kori halomsírok és a közelében feltárt jelentős épületek maradványai felvetik annak lehetőségét, hogy a 8-as elkerülő út csomópontja mellett egy látványos régészeti parkot lehetne létrehozni. Egyrészt a feltárt emlékek helyszíni bemutatásával, másrészt egy-egy épület, vagy sír komplett rekonstrukciója által. Ezt a forgalmas turisztikai útvonalnak köszönhetően fenntartható módon lehetne megvalósítani. Másrészt jelentős mértékben hozzájárulhatna a korábbi ipari termelésnek köszönhetően sérült terület rehabilitációs programjának megvalósításához. Ezt a lelőhelyek fokozatos teljes feltárása mellett is létre lehet hozni. A külterületen további kettő villára, vagy más egyéb jelentősebb településrészre utaló kőépület található a Tófoi-dűlőben és Bánta területén. Ezek megfelelő feltárása után lehetővé válhat azok megfelelő helyszíni bemutatása.

3.2.1.4 A régészeti örökség védelmével kapcsolatos feladatok, költségek

A) Nyilvántartott régészeti lelőhely esetében

A régészeti lelőhelyeken megvalósuló tevékenység, építmény, létesítmény engedélyezésére irányuló eljárásokban a 39/2015. (III. 11.) Kormányrendelet (a továbbiakban Korm. rendelet) 3. § (a) pontja és 1. számú mellékletének 13. pontja alapján a Korm. rendelet 64.§-ban foglalt szakkérdések érvényesülése érdekében a területileg illetékes Kormányhivatal építésügyi és örökségvédelmi hivatalát, mint szakhatóságot meg kell keresni.

A Kötv. 11§-a alapján a nyilvántartott régészeti lelőhelyek a törvény erejénél fogva általános védelem alatt állnak. Erre való tekintettel a településfejlesztés során a megvalósítandó, földmunkával járó beruházásokat az alábbi jogszabályok figyelembevételével kell tervezni:

A Korm. rendelet 4.§(1) bekezdésének értelmében nyilvántartott régészeti lelőhelyen állapotromlással járó tevékenység csak engedéllyel végezhető.

Az Kötv. 19. § (1) bekezdése szerint a földmunkával járó fejlesztésekkel, beruházásokkal (beleértve az erdőtelepítést és erdőirtást) a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni. A Korm. rendelet 4.§ (3) bekezdésének a) pontja szerint megőrzésük érdekében a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyet a földmunkával járó beruházással el kell kerülni, ami nem vonatkozik azok kutatására, illetve bemutatását célzó beruházásokra.

A Kötv. 22.§ (1) bekezdés értelmében a nyilvántartott régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén az örökségvédelmi hatóság által előírt módszerekkel megelőző (régészeti megfigyelés, próba-, és teljes felületű) feltárást kell végezni.

• **Régészeti megfigyelés**

A Kötv. 22. § (3) bekezdés a) pontja értelmében, régészeti megfigyelést kell előírni, ha a tervezett tevékenység nem vagy csak csekély mértékben érinti a nyilvántartott régészeti lelőhelyet és a régészeti örökség elemeit; ha a régészeti örökség elemeinek előfordulása szórványos; ha a beruházással kapcsolatos földmunka mélysége nem éri el a régészeti örökségi elemek jelentkezési szintjét; ha a nyilvántartott régészeti lelőhely beruházással érintett területét korábban földmunkával bolygatták, illetve ha a beruházás műszaki jellege miatt a régészeti feladatellátás más módon nem végezhető el. A földmunkák közben végzendő régészeti megfigyelés (Kötv. 7.§ 36. pont) célja a beruházás földmunkájának régész által a helyszínen történő folyamatos figyelemmel kísérése, szükség esetén a régészeti bontómunka elvégzése és dokumentálása.

• **Próbafeltárás**

A Kötv. 22. § (3) bekezdés b) pontja szerint próbafeltárást lehet előírni, ha előzetes régészeti dokumentáció nem áll rendelkezésre, vagy annak készítéséhez jogszabályban meghatározottak szerint nem végeznek próbafeltárást, továbbá földkiemeléssel nem járó alapozási technikával tervezett beruházás valósul meg, illetve a nyilvántartott régészeti lelőhely jellege, intenzitása, térbeli kiterjedése vagy rétegsora nem ismert.

• **Teljes felületű feltárás**

A Kötv. 22.§ (3) bekezdésének c) pontja alapján teljes felületű feltárás írható elő, amennyiben a beruházással érintett lelőhely vagy lelőhelyrész hazánk múltjának kiemelkedő fontosságú forrása, illetve ha a beruházás történeti városmag területén valósul meg, továbbá – a Kötv. 22.§ (3) bekezdésének d) pontja szerint – ha a feltárás a tudományos ismereteket várhatóan jelentős új eredményekkel gazdagítja. A hatóság a Kötv. 22.§ (4) bekezdése alapján a régészeti feladatokat a lelőhely különböző részei vonatkozásában eltérően is meghatározhatja.

A régészeti szakfeladatok elvégzésére jogosult intézményről a Kötv. 20.§ (4) bekezdés és a Kötv. 22.§ (5) bekezdésének b) pontja rendelkezik. A megelőző feltárásra jogosult szerv és a beruházó közötti szerződéskötést a Kötv. 22.§ (10) bekezdés írja elő.

A beruházó költségviselését a Kötv. 19.§ (3) bekezdése írja elő. A Kötv. 19.§ (4) bekezdés értelmében a régészeti feladatellátás hatósági ár alapján végezhető. A hatósági árakat a Korm. rendelet 5. melléklete tartalmazza.

A Kötv. 22.§ (2) bekezdése szerint a földmunkával járó beruházások előkészítése során előzetes régészeti dokumentáció (a továbbiakban: ERD) készíthető, különösen a földterület-kiválasztáshoz és nyomvonal-kijelöléshez; nem nagyberuházás esetén a beruházó az ERD készítésével feltárásra jogosult intézményt bízhat meg.

A régészeti feltárások költségét, a mentő feltárások kivételével annak kell fedezni, akinek érdekében a feltárás szükségessé vált (Kötv. 19. § (3), 22-23. §). A fejlesztések, beruházások tervezése során a megelőző feltárás teljes költségét, de legalább a teljes bekerülés 9 ezrelé-

két kell költség-előirányzatként biztosítani a feltárás fedezetére (Kötv. 23. §. (1)). A feltárással jogosult intézményekről Korm. rendelet 21. §-a rendelkezik. A szükséges feltárások rendjét a Korm. rendelet 11-18 §-a határozza meg. Nagyberuházásokkal összefüggő régészeti feltárások esetén a Korm. rendelete 19-25 §-a alapján kell eljárni.

B) Váratlanul előkerülő régészeti emlékek esetében az alábbiak szerint kell eljárni:

Valamennyi, a régészeti feltárás esetén kívül előkerült régészeti emlék, ill. lelet esetében is törekedni kell a régészeti örökség elemeinek helyszíni megőrzésére a Kötv. 24. § (1) bekezdése szerint. Ha bármilyen tevékenység során régészeti feltárás nélkül régészeti emlék, vagy lelet kerül elő, a felfedező (a munka felelős vezetője) a Kötv. 24. § (2) bekezdés értelmében köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni és a feltárással jogosult szervnek azt haladéktalanul bejelenteni, a tevékenységet a hatóság intézkedésének kézhezvételéig szüneteltetni, a helyszín és a lelet őrzéséről - a felelős őrzés szabályai szerint - a hatóság intézkedéséig gondoskodni.

A régészeti lelőhelyek megrongálását, megsemmisítését, gondatlan kezelését a Kötv. 82. § alapján szankcionálják.

3.3 TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSA A TELEPÜLÉSRE, A TELEPÜLÉS- ÉS TÁJSZERKEZETRE

Várpalota új településszerkezeti terve során eszközölt területfelhasználás változások túlnyomórészt a megváltozott jogszabályok, illetve magasabb rendű tervek követéséből, valamint az államigazgatási szervek nyújtotta adatszolgáltatás következtében szükségessé vált pontosításokból adódnak.

Az új Településszerkezeti terv a korábban hatályoshoz képest újonnan kijelölt, jelentősebb kiterjedésű, területek beépítését eredményező változtatásokat nem tartalmaz. A területfelhasználás módosulásai a település-, a táj szerkezetét nem változtatja meg.

3.4 TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSA AZ ÉRTÉKLELTÁRBAN ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGI ÉRTÉKEKRE

Jelen Települési örökségvédelmi hatástanulmány 2016. novemberében dokumentált első része javaslatot tett egyes építészeti értékek helyi védelem alá helyezésére.

A 2016-ban megváltozott jogszabályi körülmények közepette településképp védelméről szóló rendeletben (ún. TKR) lett lehetőség értékes településrészek, ill. épületek, egyéb építmények helyi településképp védelmi területté, ill. helyi egyedi védelem alá helyezésére. A településképp védelméről szóló rendelet az értékleltárban szereplő védelemre javasolt értékeket helyi egyedi védelem alá helyezte. A korábban a HÉSZ-ben kijelölt helyi településképp védelmi területek területi védelmét a TKR változatlanul biztosítja, a vonatkozó előírások a magasabb szintű jogszabályok adta lehetőségekkel összhangban a HÉSZ-ből átkerültek a TKR-be.

A településrendezési eszközök nem tartalmaznak olyan javaslatokat, amelyek az értékleltárban szereplő értékek megsemmisülését, vagy károsodását okozhatnák.

4 ÉRTÉKVÉDELMI TERV

4.1 AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET ÉRTÉKE MEGŐRZÉSEINEK MEGŐRZÉSE

A 2016-ban megváltozott jogszabályi körülményekből következően a településképvédelméről szóló 28/2017. (XII.15.) önkormányzati rendelet helyezte védelem alá a helyi jelentőségű védett építészeti értékeket. Kedvező módon a Települési örökségvédelmi értékléltárban feltárt értékek helyi védelme megmaradt, ill. újabb értékek is védelem alá kerültek.

A Településképvédelmi rendeletben a településképvédelmi szempontból meghatározó területek között nemcsak belterületi településrészek, hanem a Várpalota tájkaraktere szempontjából megőrzendő tájrészletek, területek is „településképvédelmi szempontból meghatározó területek” közé kerültek.

Szintén a településképvédelmi önkormányzati rendelet állapítja meg a védelem alá helyezett értékek az értékléltárban szereplő helyi értékek, meghatározó település-, ill. tájkarakterek megőrzését biztosító eszközöket.

4.2 A RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉG MEGŐRZÉSE

4.2.1 Az értékek meghatározása és tudományosan megalapozott rangsorolása

A település legrangosabb régészeti emléke, egyben a legfontosabb műemléke a Thury-Újlaki vár. Emellett fontos szerepet tölt be a Pusztapalota területén álló várrom. Ehhez hasonlóan fontos álló emlék a kettő darab római-kori halomsír Inotán, melynek környezetében egy jelentős temetőt tártak fel. Inota mások fontos álló emléke a középkori templom szentélyét magában foglaló temetői kápolna. A felszín alatti emlékek közül a temetőnél található középkori ferences kolostor mellett fontos kiemelni a 8-as fűtő déli oldalán 1935-ben feltárt középkori templom maradványait és a Kastély-dombon ismert kőépület számos vitát gerjesztő maradványait, melyet többen Bátorkő várával azonosítanak. Mindezek mellett fontos még megemlékezni a már részben, vagy egészben feltárt, vagy elpusztított langobard, avar és honfoglalás-kori temetőkről. Ugyanakkor a település különböző területein még megtalálhatóak őskori, római kori, népvándorlás kori és középkori települések és műhelyek eddig csak felszíni leletek alapján ismert lelőhelyei, melyek megismerése a további kutatás tárgya.

4.2.2 Az értékléltárban szerepeltetett létesítmények értékeinek megőrzését elősegítő szempontok és konkrét követelmények

A római-kori sírhalmok, a középkori várak, az inotai templom, az elpusztult középkori plébániatemplom és a ferences kolostor, valamint a többi kisebb lelőhely megőrzését egyrészt a fenntartásukat és a fontosabb emlékek bemutatását biztosító terület felhasználási besorolások létrehozása biztosítja. Emellett fontos feladat a lelőhelyek további kutatása, azok állapotának, kiterjedésének és szerkezetének megállapításához. Ezt a rendelkezésre álló új technológiák alapján elsősorban a roncsolás-mentes geofizikai és távérzékelési módszerekkel lehet elvégezni, melyek alapján szükség esetén lehetséges egy-egy kiemelten fontos területen célzott régészeti feltárást is végezni. Erre az inotai római lelőhelyek mellett első sorban a középkori ferences kolostor, a 8-as út melletti plébánia templom, a Kastély-domb területén álló kőépület esetében lenne szükség. A Pusztapalota néven említett kővár felmérése és feltárása továbbra is várat magára, a Thury-Újlaki vár környezetét és a hozzá kapcsolódó mezővárost, valamint a többi kisebb középkori települést nem is említve. A Tótfő-rét mellett előkerült római villaépület és a Tábornyos és a Hősi emlékmű lelőhelyeken talált római épületek roncsolás-mentes felmérése és esetleges feltárása hasonlóan fontos feladat lenne. A fentebb említett kutatások alapján lehetővé válhatna az értékesebb lelőhelyeken található értelmezhető régészeti emlékek bemutatása és turisztikai hasznosítása.

4.2.3 Kezelési igények

A tervezett fejlesztési célok többségében a régészeti lelőhelyek fennmaradását, bemutatását és a főbb értékek esetében a turisztikai hasznosítását segíti elő. Kiemelt figyelemmel kell kezelni a bemutatásra is alkalmas felszín alatt, vagy felett épített szerkezetekkel rendelkező régészeti emlékeket, azaz a római halomsírokat, épületeket, a középkori várakat, egyházi épületeket, a földvárat. Ezek megfelelő fenntartását, hasznosítását biztosító terület felhasználási módokat kell kidolgozni a településszerkezeti és a szabályozási tervekben egyaránt. Minden olyan fejlesztési szándékot kerülni kell, amely ezen emlékek bolygatását, esetleges pusztulását eredményezheti, hiszen ezeket eredeti állapotukban kell megőrizni és a törekedni kell a bemutatásukra. A többi hasznosításra és bemutatásra nem alkalmas, jelentősebb épített részekkel nem rendelkező emlék (falusias települések, temetők) esetében a szükség-telen bolygatások elkerülésére kell törekedni. Amennyiben ez nem lehetséges, akkor ezek területén megelőző feltárás elvégzésével kell számolni a beruházás terhére.

4.2.4 Kutatási igények

A legégetőbb kutatási feladatok közé a középkori ferences kolostor pontos kiterjedésének, alaprajzának és állapotának meghatározása a megfelelő kezelés és bemutatás biztosításához. Emellett további fontos feladat a közvéleményt is megosztó, a Kastély-dombon található épület hitelesítése és feltárása, mellyel a település történetének egyik jelentős kérdését lehet megválaszolni, miszerint, hogy ez lehetett-e, vagy sem Barátkő vára. Ennek kapcsán fontos megemlíteni, hogy meglepő módon, de Pusztapalota várában eddig nem került sor régészeti feltárássra. Nagyon fontos feladat a vár és környezetének teljes építészeti és geodéziai állapotfelmérését elvégezni, amely alapján lehetőség nyílna egy feltárási program megvalósítására. A középkori Tikolfölde falu korábban már megtalált templomának teljes feltárása a Rákóczi-telepen a 8-as út déli oldalán szintén régóta várat magára. A 8-as főút építése során megvalósított jelentős feltárások teljes körű befejezése az érintett nyomvonalakon kívül fontos adatokat és emlékeket eredményezhetnek az eddig előkerült jelentős római épületek, sírok alapján. Az őskori és római kori kisebb településrészek, a palotai vár körüli mezőváros, az ősi eredetű Inota, Tikolfölde, Széhhely és Rét egykori középkori településközpontjainak első sorban roncsolás-mentes régészeti kutatása hozzájárulhat Várpalota településtörténeti emlékeinek feltárulásához.

4.2.5 Bemutatói lehetőségek

A bemutatásra alkalmas régészeti emlékek különböző szintű hasznosítása jelentős mértékben hozzájárulhat a Város és környezetének turisztikai vonzerő fejlesztéséhez. Első körben nélkülözhetetlen lenne a különböző korú régészeti emlékek információs tábla, internetről is letölthető tájékoztató anyag, tematikus sétautak és tanösvények keretében történő bemutatása. Ezek megvalósítása viszonylag kis költségvetéssel jár, támogatási lehetőségek is elérhetőek ehhez kapcsolódóan. A régészeti emlékek álló, vagy feltárt látható részeinek megfelelő konzerválása, esetleg kiegészítése, vagy rekonstrukciója lehetőséget nyújthat ezek turisztikai hasznosítására. A különböző jellegű és állapotú emlékek természetesen eltérő nehézségű feladatokat eredményeznek, ezek megvalósításához egy tudatos több lépcsős stratégiát kell kidolgozni.

Az egyik legkiemelkedőbb feladat a Belvárosban a késő-középkori vár és környezetének teljes körű újragondolása. Hazánkban nagyon kevés hasonló korú álló várkastély található, a jelentősége a Diósgyőri várhoz hasonlítható. Azonban a vár körüli 15-16. századi védművek felszín alatti maradványai egy parkosítás keretében kibonthatóak lehetnének, melyek bemutatása által a vár valódi képe is feltárulhatna. Ennek kapcsán szükségessé válik a vár teljes környezetének hasznosítását megvizsgáló szakmai koncepció kidolgozása. A vár körüli erődítések mellett fontos lenne a szomszédos Kastély-dombon egykor megfigyelt rejtélyes, Bártorkő várával is azonosított kőépület felkutatása után, annak hasznosítását is továbbgondolni. A Belvárosban ezek mellett számolni a vár körüli mezőváros emlékeivel, melyről eddig sajnos nagyon keveset tudunk. A külterületen, a Palotai Bakonyban található Pusztapalota

középkori műemlék vár romjainak megfelelő helyreállítása és bemutatása régi adósság. A forgalmas kiránduló útvonal mentén álló vár megközelíthetőségének a fejlesztése az elsődleges feladat a vár statikai állagmegóvása mellett. A vár megfelelő kutatása után el lehet gondolkozni, a fennálló maradványok további kezelésén, esetleges kiegészítésén, vagy rekonstrukcióján. A középkori Palota jelentős, máig feltáratlan emléke a ferences kolostor kutatása után nagyon fontos annak helyszíni bemutatását megoldani. Ehhez azonban a jelenleg is használt temető és környezetének jövőjét kell újragondolni. A középkori Tikolfölde település templomának, a 8-as út déli oldalán a föld alatt található maradványait fontos lenne a közterületen belül bemutatni.

A római kori halomsírok és a közelében feltárt jelentős épületek maradványai felvetik annak lehetőségét, hogy a 8-as elkerülő út csomópontja mellett egy látványos régészeti parkot lehetne létrehozni. Egyrészt a feltárt emlékek helyszíni bemutatásával, másrészt egy-egy épület, vagy sír komplett rekonstrukciója által. Ezt a forgalmas turisztikai útvonalnak köszönhetően fenntartható módon lehetne megvalósítani. Másrészt jelentős mértékben hozzájárulhatna a korábbi ipari termelésnek köszönhetően sérült terület rehabilitációs programjának megvalósításához. Ezt a lelőhelyek fokozatos teljes feltárása mellett is létre lehet hozni. A külterületen további kettő villára, vagy más egyéb jelentősebb településrészre utaló kőépület található a Tótfői-dűlőben és Bánta területén. Ezek megfelelő feltárása után lehetővé válhat azok megfelelő helyszíni bemutatása.

4.2.6 A régészeti örökség védelmével kapcsolatos feladatok, költségek

NYILVÁNTARTOTT RÉGÉSZETI LELŐHELY ESETÉBEN

A régészeti lelőhelyeken megvalósuló tevékenység, építmény, létesítmény engedélyezésére irányuló eljárásokban a 39/2015. (III. 11.) Kormány rendelet (a továbbiakban Korm. rendelet) 3. § (a) pontja és 1. számú mellékletének 13. pontja alapján a Korm. rendelet 64.§-ban foglalt szakkérdések érvényesülése érdekében a területileg illetékes Kormányhivatal építésügyi és örökségvédelmi hivatalát, mint szakhatóságot meg kell keresni.

A Kötv. 11§-a alapján a nyilvántartott régészeti lelőhelyek a törvény erejénél fogva általános védelem alatt állnak. Erre való tekintettel a településfejlesztés során a megvalósítandó, földmunkával járó beruházásokat az alábbi jogszabályok figyelembevételével kell tervezni:

A Korm. rendelet 4.§(1) bekezdésének értelmében nyilvántartott régészeti lelőhelyen állapotromlással járó tevékenység csak engedéllyel végezhető.

Az Kötv. 19. § (1) bekezdése szerint a földmunkával járó fejlesztésekkel, beruházásokkal (beleértve az erdőtelepítést és erdőirtást) a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni. A Korm. rendelet 4.§ (3) bekezdésének a) pontja szerint megőrzésük érdekében a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyet a földmunkával járó beruházással el kell kerülni, ami nem vonatkozik azok kutatására, illetve bemutatását célzó beruházásokra.

A Kötv. 22.§ (1) bekezdés értelmében a nyilvántartott régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén az örökségvédelmi hatóság által előírt módszerekkel megelőző (régészeti megfigyelés, próba-, és teljes felületű) feltárást kell végezni.

• Régészeti megfigyelés

A Kötv. 22. § (3) bekezdés a) pontja értelmében, régészeti megfigyelést kell előírni, ha a tervezett tevékenység nem vagy csak csekély mértékben érinti a nyilvántartott régészeti lelőhelyet és a régészeti örökség elemeit; ha a régészeti örökség elemeinek előfordulása szóróványos; ha a beruházással kapcsolatos földmunka mélysége nem éri el a régészeti örökségi elemek jelentkezési szintjét; ha a nyilvántartott régészeti lelőhely beruházással érintett területét korábban földmunkával bolygatták, illetve ha a beruházás műszaki jellege miatt a régészeti feladatellátás más módon nem végezhető el. A földmunkák közben végzendő régészeti megfigyelés (Kötv. 7.§ 36. pont) célja a beruházás földmunkájának régész által a helyszínen

történő folyamatos figyelemmel kísérése, szükség esetén a régészeti bontómunka elvégzése és dokumentálása.

- **Próbafeltárás**

A Kötv. 22. § (3) bekezdés b) pontja szerint próbafeltárást lehet előírni, ha előzetes régészeti dokumentáció nem áll rendelkezésre, vagy annak készítéséhez jogszabályban meghatározottak szerint nem végeznek próbafeltárást, továbbá földkiemeléssel nem járó alapozási technikával tervezett beruházás valósul meg, illetve a nyilvántartott régészeti lelőhely jellege, intenzitása, térbeli kiterjedése vagy rétegsora nem ismert.

- **Teljes felületű feltárás**

A Kötv. 22.§ (3) bekezdésének c) pontja alapján teljes felületű feltárás írható elő, amennyiben a beruházással érintett lelőhely vagy lelőhelyrész hazánk múltjának kiemelkedő fontosságú forrása, illetve ha a beruházás történeti városmag területén valósul meg, továbbá – a Kötv. 22.§ (3) bekezdésének d) pontja szerint – ha a feltárás a tudományos ismereteket várhatóan jelentős új eredményekkel gazdagítja. A hatóság a Kötv. 22.§ (4) bekezdése alapján a régészeti feladatokat a lelőhely különböző részei vonatkozásában eltérően is meghatározhatja.

A régészeti szakfeladatok elvégzésére jogosult intézményről a Kötv. 20.§ (4) bekezdés és a Kötv. 22.§ (5) bekezdésének b) pontja rendelkezik. A megelőző feltárássra jogosult szerv és a beruházó közötti szerződéskötést a Kötv. 22.§ (10) bekezdés írja elő.

A beruházó költségviselését a Kötv. 19.§ (3) bekezdése írja elő. A Kötv. 19.§ (4) bekezdés értelmében a régészeti feladatellátás hatósági ár alapján végezhető. A hatósági árakat a Korm. rendelet 5. melléklete tartalmazza.

A Kötv. 22.§ (2) bekezdése szerint a földmunkával járó beruházások előkészítése során előzetes régészeti dokumentáció (a továbbiakban: ERD) készíthető, különösen a földterület-kiválasztáshoz és nyomvonal-kijelöléshez; nem nagyberuházás esetén a beruházó az ERD készítésével feltárássra jogosult intézményt bízhat meg.

A régészeti feltárások költségét, a mentő feltárások kivételével annak kell fedezni, akinek érdekében a feltárás szükségessé vált (Kötv. 19. § (3), 22-23. §). A fejlesztések, beruházások tervezése során a megelőző feltárás teljes költségét, de legalább a teljes bekerülés 9 ezrelékét kell költség-előirányzatként biztosítani a feltárás fedezetére (Kötv. 23. §. (1)). A feltárássra jogosult intézményekről Korm. rendelet 21. §-a rendelkezik. A szükséges feltárások rendjét a Korm. rendelet 11-18 §-a határozza meg. Nagyberuházásokkal összefüggő régészeti feltárások esetben a Korm. rendelete 19-25 §-a alapján kell eljárni.

VÁRATLANUL ELŐKERÜLŐ RÉGÉSZETI EMLÉKEK ESETÉBEN AZ ALÁBBIK SZERINT KELL ELJÁRNI:

Valamennyi, a régészeti feltárás esetén kívül előkerült régészeti emlék, ill. lelet esetében is törekedni kell a régészeti örökség elemeinek helyszíni megőrzésére a Kötv. 24. § (1) bekezdése szerint. Ha bármilyen tevékenység során régészeti feltárás nélkül régészeti emlék, vagy lelet kerül elő, a felfedező (a munka felelős vezetője) a Kötv. 24. § (2) bekezdés értelmében köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni és a feltárássra jogosult szervnek azt haladéktalanul bejelenteni, a tevékenységet a hatóság intézkedésének kézhezvételéig szüneteltetni, a helyszín és a lelet őrzéséről - a felelős őrzés szabályai szerint - a hatóság intézkedéséig gondoskodni.

A régészeti lelőhelyek megrongálását, megsemmisítését, gondatlan kezelését a Kötv. 82. § alapján szankcionálják.

5 NYILATKOZAT

Alulírott Mezei László építész nyilatkozom, hogy az örökségvédelmi hatástanulmányról szóló 395/2012. (XII. 20.) Korm. rendelet szerinti előírásnak megfelelően rendelkezem a tervfajta elkészítéséhez szükséges jogosultsággal és végzettséggel.

Építész tervezői kamarai névjegyzéki számom: É19-0006
Településtervezői kamarai névjegyzéki számom: TT/É 19-0006

Az általam készített örökségvédelmi hatástanulmány, annak vizsgálati munkarésze az örökségvédelmi jogszabályokkal és a hatósági előírásokkal összhangban készültek, a tanulmányban szereplő tervezett megoldásokra vonatkozó javaslatok azoknak mindenben megfelelnek.

Pápa, 2018. december

Mezei László
építész

A Várpalota Város településfejlesztési koncepciója kapcsán készített Örökségvédelmi Hatástanulmány Régészeti fejezet Vizsgálati részét készítő régész nyilatkozik, hogy a régészeti tanulmányt a 39/2015. (III. 11.) Korm. Rendelet és a hatósági előírásoknak megfelelően készítette el, a tervezett megoldások megfelelnek a hatályos jogszabályoknak.

Pécel, 2018. december

Vágner Zolt, okleveles régész
osz: 459/2002

Dr. Türk Attila régész
szakértői szám 2.3.1/575-6/2005